

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

Cestovní ruch v regionu Střední Asie

Martin Pecánek

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Martin Pecánek

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Jičín

Název práce

Cestovní ruch v regionu Střední Asie

Název anglicky

Tourism in the region of Central Asia

Cíle práce

Cílem předloženého textu je na základě analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu regionu Střední Asie a provedení výzkumného šetření prostřednictvím dotazníkového šetření porovnat potenciál cestovního ruchu Kyrgyzstánu a Uzbekistánu.

V souladu s cíli výzkumu byly stanoveny následující hypotézy, které budou na základě analýzy rozvoje cestovního ruchu potvrzeny nebo vyvráceny:

- Nejčastějším účelem návštěvy regionů jsou především kulturně-historické nebo přírodní atraktivity.
- Cestovní ruch není jedním z hlavních zdrojů příjmů v regionech a služby zde nejsou dostatečně rozvinuté.

Metodika

Metodologický postup práce je založen na analýze předpokladů rozvoje cestovního ruchu regionu Střední Asie výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření. Teoretická část předloženého textu je věnována především literární rešerši a studiu odborné literatury, jejímž cílem bylo pochopení problematiky řešeného tématu a charakteristika pojmu cestovní ruch, význam cestovního ruchu, typologie cestovního ruchu se zaměřením na formy a druhy, specifika cestovního ruchu, historický vývoj cestovního ruchu a také předpoklady rozvoje cestovního ruchu se zaměřením na lokalizační, realizační a selektivní předpoklady. Informace ke zpracování teoretické části byly čerpány především z odborné české a zahraniční literatury.

Praktická část textu zahrnuje analýzu předpokladů rozvoje cestovního ruchu vybraných regionů a výzkumné šetření, které bude provedeno prostřednictvím dotazníkového šetření. V rámci praktické části je využito též sekundárních

zdrojů, a to nejčastěji zahraničních článků a internetových zdrojů, ale také primárních dat získaných vyhodnocením dotazníkového šetření.

Doporučený rozsah práce

60-65 stran

Klíčová slova

cestovní ruch, turismus, střední Asie

Doporučené zdroje informací

GOELDNER, Charles R. a J. R. Brent RITCHIE. Cestovní ruch: principy, příklady, trendy. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 9788026502982.

HAMARNEH, Iveta. Geografie turismu: Mimoevropská teritoria. Grada Publishing, 2012. ISBN 9788024775463.

JENISH, Nazgul. Tourism sector in Kyrgyzstan: trends and challenges. University of Central Asia–Institute of Public Policy and Administration (IPPA) Working Paper, 2018, 42.

KANTARCI, Kemal, et al. Tourism in Central Asia. In: The Routledge handbook of tourism in Asia. Routledge, 2016. p. 295-306.

KANTARCI, Kemal. Perceptions of foreign investors on the tourism market in central Asia including Kyrgyzstan, Kazakhstan, Uzbekistan, Turkmenistan. Tourism Management, 2007a, 28.3: 820-829.

KANTARCI, Kemal. The image of Central Asia countries: Kyrgyzstan, Kazakhstan, Uzbekistan, and Turkmenistan. Tourism Analysis, 2007b, 12.4: 307-318.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Josef Abrhám, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 29. 3. 2023

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 30. 3. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Cestovní ruch v regionu Střední Asie" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2023

Poděkování

Chtěl bych poděkovat doc. Ing. Josefu Abrahámovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za vedení v průběhu zpracovávání, zájem, věcné připomínky a čas, který věnoval celému procesu zpracování této diplomové práce.

Cestovní ruch v regionu Střední Asie

Abstrakt

Cílem diplomové práce je porovnání rozvojového potenciálu cestovního ruchu Kyrgyzstánu a Uzbekistánu na základě analýzy předpokladů jeho rozvoje v regionu Střední Asie a výzkumu provedeného prostřednictvím dotazníkového šetření. Teoretická část předkládaného textu je věnována především literární rešerši a studiu odborné literatury, jejímž cílem bylo pochopit problematiku zkoumaného tématu a charakteristiku pojmu cestovní ruch, jeho význam, typologii se zaměřením na formy, druhy a specifika cestovního ruchu a jeho historický vývoj a dále na předpoklady jeho rozvoje, mezi něž patří lokalizační, realizační a selektivní předpoklady. Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi obyvateli srovnávaných zemí a mezi účastníky letní školy pořádané PEF ČZU na AUCA v Biškeku a mezi občany obou zemí během autorovy soukromé cesty po regionech v letech 2019 a 2022. Výsledky zobrazují, že cestovní ruch je důležitým zdrojem ekonomického růstu a tvorby pracovních míst a navzdory svému dosud nízkému podílu na HDP je ve zrychlujícím se trendu jednou z klíčových priorit ekonomiky. Pro místní obyvatele, ekonomiku, krajinu a kulturu hraje důležitou roli rozvoj agroturistiky, kde se díky své autenticitě rozvíjí udržitelný cestovní ruch respektující místní kulturní tradice.

Tourism in the Central Asia Region

Abstract

The objective of the thesis is to compare the development potential of tourism of Kyrgyzstan and Uzbekistan based on the analysis of assumptions of its development in the Central Asia region and research conducted using surveys. The theoretical part of the presented text is dedicated mostly to literary research and study of professional literature, aim of which was to grasp the problematic of the researched topic and characteristics of the term tourism, its meaning, typology with focus on the forms, types and specifics of tourism and its historical development and on the assumptions of its development among which belong localization, realization and selective assumptions. The survey was done among residents of the compared countries and participants of the summer school organized by the Faculty of Economics and Management of Czech University of Life Sciences Prague at American University of Central Asia in Bishkek and among citizens of both countries during a private journey of the author through regions in the years 2019 and 2022. The results show that tourism is an important source of economic growth and job creation and despite its hitherto low share of GDP it is one of the key priorities of the economy in an accelerating trend. The development of agritourism plays an important role for locals, economics, landscape and culture, where thanks to its authenticity sustainable tourism develops while respecting local cultural traditions.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Cíl práce a metodika	9
3	Vymezení základních pojmů	10
3.1	Cestovní ruch	10
3.2	Význam cestovního ruchu.....	13
3.3	Typologie cestovního ruchu.....	14
3.3.1	Formy cestovního ruchu	14
3.3.2	Druhy cestovního ruchu.....	14
3.4	Specifika cestovního ruchu	16
3.5	Historický vývoj cestovního ruchu	16
3.6	Předpoklady rozvoje cestovního ruchu	17
3.6.1	Lokalizační předpoklady.....	17
3.6.2	Realizační předpoklady.....	18
3.6.3	Selektivní předpoklady	18
4	Region Střední Asie	20
4.1	Geografie.....	22
4.2	Demografie.....	22
4.3	Historie.....	22
4.4	Cestovní ruch regionu Střední Asie	23
4.4.1	Lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu	24
4.4.2	Realizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu	25
4.4.3	Selektivní předpoklady rozvoje cestovního ruchu.....	25
4.4.4	Konkurenceschopnost na trhu světového cestovního ruchu	25
5	Analýza předpokladů rozvoje cestovního ruchu v Kyrgyzstánu a Uzbekistánu	28
5.1	Kyrgyzstán	28
5.1.1	Předpoklady rozvoje cestovního ruchu.....	28
5.1.2	Statistika cestovního ruchu	36

5.2	Uzbekistán.....	40
5.2.1	Předpoklady rozvoje cestovního ruchu.....	40
5.2.2	Statistika cestovního ruchu.....	47
6	Výzkumné šetření.....	51
6.1	Metodika a výběr respondentů.....	51
6.2	Vyhodnocení výzkumného šetření.....	52
6.3	Shrnutí a SWOT analýza.....	59
6.3.1	Kyrgyzstán.....	59
6.3.2	Uzbekistán.....	61
7	Závěr.....	63
8	Seznam použitých zdrojů.....	64
9	Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	71
9.1	Seznam obrázků.....	71
9.2	Seznam tabulek.....	71
9.3	Seznam grafů.....	72
10	Příloha č. 1 – Státní symboly států Střední Asie.....	74
11	Příloha č. 2 – Autorovy osobní fotografie porovnávaných států Střední Asie – Kyrgyzstánu a Uzbekistánu.....	76

1 Úvod

Oblast cestovního ruchu představuje jednu z nejdůležitějších socioekonomických aktivit souvisejících s rozvojem na místní, regionální, národní i globální úrovni. Cestovní ruch je relativně novým a globálně významným sociálně-ekonomickým fenoménem, který zaznamenal největší vzestup již v průběhu minulého století, přičemž právě cestovní ruch se stal jedním z hlavních zdrojů příjmů pro mnoho zemí (Mubinova, 2019).

Cílem diplomové práce je, na základě analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu regionu Střední Asie a provedeného výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření, porovnat potenciál cestovního ruchu Kyrgyzstánu a Uzbekistánu.

Práce je rozčleněna do pěti hlavních kapitol, přičemž první z nich se zabývá literární rešerší a vymezením základních pojmů z oblasti cestovního ruchu. Je zde nastíněn pojem cestovního ruchu, přiblížen jeho význam, opomenuta nezůstává ani typologie cestovního ruchu se zaměřením na formy a druhy cestovního ruchu. Dále jsou zmíněna specifika cestovního ruchu, historický vývoj a rovněž předpoklady rozvoje cestovního ruchu, konkrétně lokalizační, realizační i selektivní.

Druhá kapitola je věnována charakteristice regionu Střední Asie, kde jsou stručně popsány pojmy geografie, demografie a cestovní ruch tohoto regionu. Jsou zde krátce charakterizovány všechny země regionu Střední Asie – tedy Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán.

Ve třetí kapitole je nastíněn cíl předložené práce, včetně metodiky k jeho vypracování; jsou zde také stanoveny hypotézy, které budou v závěru zhodnoceny.

Čtvrtá kapitola je věnována analýze rozvoje cestovního ruchu v Kyrgyzstánu a Uzbekistánu. V rámci této kapitoly jsou nastíněny předpoklady rozvoje cestovního ruchu s ohledem na lokalizační, realizační a selektivní předpoklady. Dále je stručně zmíněna statistika cestovního ruchu obou zemí.

Poslední kapitola je zaměřena na konkrétní výzkumné šetření, jež bylo provedeno prostřednictvím dotazníkového šetření mezi obyvatelstvem porovnávaných států, tedy mezi obyvateli Uzbekistánu a Kyrgyzstánu. Závěrem kapitoly jsou na základě provedené analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu a dotazníkového šetření zjištěné informace shrnuty a vyhodnoceny prostřednictvím analýzy SWOT a jsou zde také vyhodnoceny jednotlivé stanovené hypotézy.

Informace ke zpracování předloženého textu byly čerpány ze sekundárních zdrojů, především z tištěné české i zahraniční literatury, odborných cizojazyčných pramenů, dostupných internetových zdrojů, statistik apod.

2 Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je prostřednictvím analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu regionu Střední Asie a provedeného výzkumu na základě dotazníkového šetření porovnat potenciál cestovního ruchu Kyrgyzstánu a Uzbekistánu.

Teoretická část práce je věnována především literární rešerši a studiu odborné literatury, jehož cílem byly pochopení problematiky řešeného tématu a charakteristika pojmu cestovních pohybů, význam cestovního ruchu, typologie cestovního ruchu se zaměřením na formy a druhy, specifika cestovního ruchu, historický vývoj cestovního ruchu a také předpoklady rozvoje cestovního ruchu se zaměřením na lokalizační, realizační a selektivní předpoklady. Informace ke zpracování teoretické části byly čerpány především z odborné české a zahraniční literatury.

Na počátku praktické (analytické) části je vymezen cíl práce a hypotézy, na jejichž základě budou následně tvořeny závěry. Praktická část textu zahrnuje analýzu předpokladů rozvoje cestovního ruchu vybraných regionů a výzkum, jenž je prostřednictvím dotazníkového šetření. V rámci praktické části je využito též sekundárních zdrojů, a to nejčastěji zahraničních článků a internetových zdrojů, ale také primárních dat získaných vyhodnocením dotazníkového šetření.

Pro potřeby předloženého textu byly stanoveny následující hypotézy, které budou na základě analýzy rozvoje cestovního ruchu potvrzeny, nebo vyvráceny:

- Nejčastějším účelem návštěvy regionů jsou především kulturně-historické nebo přírodní atraktivity.
- Cestovní ruch není jedním z hlavních zdrojů příjmů v regionech a služby zde nejsou dostatečně rozvinuté.

3 Vymezení základních pojmů

Zpočátku je nezbytné vymezení základních pojmů z oblasti cestovního ruchu, které celkově podtrhují.

Součástími této kapitoly bude charakteristika pojmu cestovní ruch, význam cestovního ruchu, typologie cestovního ruchu se zaměřením na formy a druhy, specifika cestovního ruchu, historický vývoj cestovního ruchu a také předpoklady rozvoje cestovního ruchu se zaměřením na lokalizační, realizační a selektivní předpoklady.

3.1 Cestovní ruch

Vzhledem k tomu, že se cestovní ruch projevuje v mnoha aspektech a formách, neexistuje pro tento pojem žádná jednotná definice, a je tedy charakterizován a definován mnoha způsoby, přičemž žádný z nich není zcela vyčerpávající. Nejpřesnější definice cestovního ruchu je nezbytná a velmi důležitá z hlediska možnosti sledování, vyhodnocování, plánování a řízení cestovního ruchu.

O definici pojmu cestovního ruchu a odlišení od samotného cestování se již do roku 1927 pokoušela řada odborníků, přičemž v té době se o cestovním ruchu hovořilo jako o novém společenském jevu; později se v definicích začaly objevovat snahy o zahrnutí ekonomické stránky. Průkopníkem definice pojmu cestovního ruchu, kdo rovněž poukázal na jeho ekonomické aspekty, byl **Hermann von Schullard**, podle něhož je cestovní ruch charakterizován jako soubor operací zejména ekonomického charakteru vztahující se přímo na vstup, pohyb a působnost cizinců vně i uvnitř určitého území (Beránek, 2016, s. 14).

Frederick Wolff Ogilvie v roce 1933 charakterizoval cestovní ruch jako ekonomický jev, který souvisí se spotřebou hmotných a nehmotných statků, jež jsou hrazeny z prostředků získaných v místě trvalého bydliště. Jde tedy o takovou definici, podle níž je cestovní ruch součástí spotřeby obyvatelstva, která je doprovázena přesunem kupních fondů do místa cestovního ruchu (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 17).

Začátek formování cestovního ruchu, jako teoretické disciplíny, je spojen se švýcarskými vědci (**Walterem Hunzikerem** a **Kurtem Krapfem**), podle nichž je cestovní ruch definován jako soubor jevů a vztahů plynoucích z pobytu na cizím místě, kdy cílem pobytu není výkon výdělečné činnosti ani trvalé usazení (Kotíková, 2013, s. 15–16).

Cestovní ruch je kategorií nacházející se pod silným vlivem ekonomiky, a z tohoto důvodu je chápán jako zvláštní masová forma cestování nebo také činnost spojená s organizací a uskutečněním samotného cestování. K základním rysům cestovního ruchu tak patří dočasná

změna místa trvalého pobytu, nevýdělečný charakter cesty (tudíž cesta není vykonávána za účelem placeného výkonu práce) a pobyt a tvorba mezilidských vztahů, které jsou cestovním ruchem vyvolány (Beránek, 2016, s. 9).

Podle této definice tedy za účastníky cestovního ruchu nejsou považováni (Beránek, 2016, s. 17–18):

- cestující občané v příhraničních oblastech hledající práci,
- cestující projíždějící bez zastávek,
- diplomaté, služebnictvo,
- migranti,
- osoby cestující za účelem studia,
- posádka letadel,
- posádka vlaků a námořních lodí, která zde nocuje,
- tranzitní cestující,
- účastníci skupinových zájezdů cestujících a nocujících v autobuse,
- účastníci skupinových zájezdů cestujících a nocujících ve vlaku,
- uprchlíci, vystěhovalci, kočovníci,
- vojáci,
- zahraniční pracovníci.

Rozdíl mezi cestováním a cestovním ruchem spočívá především v přemístění lidí ve velmi krátkých časových intervalech. Cestovní ruch, jakožto masový jev, vznikl vlivem politicko-ekonomické situace ve vyspělé společnosti, kdy zaměstnanci získali právo na každoroční krátkou dovolenou v délce obvykle dvou až tří týdnů. Po skončení druhé světové války došlo také ke zlepšení finanční situace lidí, což umožnilo vynakládat finanční prostředky na odpočinek a krátkodobé cestování za účelem relaxace. Také rozvoj dopravních prostředků započal éru transkontinentálních letů, kdy se téměř každý kousek světa dá navštívit v krátkém časovém horizontu. Cestování a cestovní ruch jsou tak v současné době chápány jako dva související pojmy odrážející určitý životní styl lidí, jako jsou například zábava, odpočinek, sport, léčba, obchod, poznání apod. (Beránek, 2016, s. 10).

Významným mezníkem se stala definice švýcarského profesora Kaspara v roce 1975, který cestovní ruch definoval jako souhrn veškerých vztahů a jevů plynoucích z cestování nebo pohybu osob, přičemž místo pobytu není trvalým místem bydlení či zaměstnání (Beránek, 2016, s. 14–15).

Za zmínku stojí také definice cestovního ruchu z roku 1978, jejímž autorem byl profesor Marián Gúčík z Vysoké školy ekonomické v Bratislavě, podle něhož je cestovní ruch formou uspokojování potřeb reprodukce fyzických a psychických sil člověka, k němuž dochází ve volném čase a mimo běžné životní prostředí. Tato definice se nesnaží popisovat cestovní ruch jako specifický jev, nýbrž zdůrazňuje potřeby, které se během účasti na cestovním ruchu uspokojují (Kotíková, 2013, s. 15–16).

Mezinárodně uznávanou definicí se stala definice Světové organizace cestovního ruchu UNWTO v roce 1991, která cestovní ruch charakterizuje jako **činnost osoby cestující na dobu přechodnou do místa mimo běžné životní prostředí, a to na dobu kratší, než je stanoveno, s tím, že hlavní účel cesty je jiný než výkon výdělečné činnosti v navštíveném místě** (Beránek, 2016, s. 14–15).

Podle Jakubíkové (2009, s. 18–19) bývá cestovní ruch někdy označován jako bílý průmysl.

Vymezení koncepce cestovního ruchu je nezbytné z mnoha důvodů (Beránek, 2016, s. 14–15), konkrétně:

- ke zkoumání, analýze a prognózování rozvoje cestovního ruchu jako sociálně-ekonomického jevu,
- k aplikaci ekonomických a legislativních úlev stanovených zákony řady zemí,
- ke statistickému zkoumání cestovního ruchu s nejvyšší možnou přesností.

Cestovní ruch zahrnuje tyto služby (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011; Palatková, 2011):

- dopravní služby (služby letecké, silniční, lodní, železniční dopravy, služby autopůjčoven apod.),
- informační služby (turistická informační centra),
- ostatní služby (pojišťovnictví, bankovníctví, překladatelství, prodej letenek a jízdenek, směnárenské služby apod.),
- průvodcovské služby,
- rekreační a zábavní služby (zábavní parky, aquaparky, sportovní centra, botanické zahrady, zoologické zahrady apod.),
- služby zprostředkovatelů (cestovní kanceláře, cestovní agentury apod.),
- stravovací služby (restaurační zařízení, bary, vinárny, kavárny apod.),
- ubytovací služby (hotely, penziony, motely, botely, rotely apod.).

3.2 Význam cestovního ruchu

Cestovní ruch je velmi složitým socioekonomickým fenoménem, který je vzhledem ke své průřezovosti a mnohostrannosti předmětem zkoumání mnoha vědních disciplín (sociologie, ekonomie, ekologie, geografie, psychologie apod.); každá z nich na cestovní ruch nahlíží ze svého úhlu pohledu (Beránek, 2016, s. 11–12).

Cestovní ruch patří k nejdůležitějším ekonomickým odvětvím, neboť dokáže vytvářet příležitosti bez větších investic a v mnoha směrech i ohledech přináší značnou přidanou hodnotu. Cestovní ruch má ovšem takové přínosy tehdy, je-li správně rozvíjen. Přínosy se tak promítají v řadě podnikatelských odvětví souvisejících s cestovním ruchem, v tvorbě nových pracovních míst nebo v makroekonomických vztazích. Cestovní ruch je považován za průřezové odvětví, které tak svým působením ovlivňuje další hospodářská odvětví, jež pro něj pracují – dopravu, zemědělství, stavebnictví, bankovníctví, pojišťovnictví, potravinářství, překladatelské služby, výrobu nábytku, fotografický průmysl apod. Na každé jedno pracovní místo v cestovním ruchu vznikají průměrně další tři pracovní příležitosti. Cestovní ruch dále napomáhá oživení přírodních, kulturních, historických nebo technických atraktivit a díky němu dochází k významným strukturálním změnám i hospodářskému rozvoji. Pro celou řadu zemí má navíc cestovní ruch strategický význam (Rygllová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 15; Bunghez, 2016).

Díky cestovnímu ruchu přibývá příležitostí ke zvelebování nebo revitalizaci obcí a měst, cestovní ruch je tak zdrojem příjmů pro obce, prostředkem zvyšování životní úrovně apod. (Jakubíková, 2009, s. 18–19).

Ačkoliv cestovní ruch skýtá řadu výhod a pozitiv, existují zde také negativní dopady, které budou shrnuty v níže uvedené tabulce.

Tabulka 1: Pozitiva a negativa cestovního ruchu

Pozitiva	Negativa
slouží jako zdroj příjmů, vytváří zaměstnanost, přispívá místním ekonomikám (regionům, obcím), rozvíjí infrastrukturu, zvyšuje hrubý národní produkt, podněcuje ochranu kulturního dědictví, vede k rozvoji řemesel, přispívá k aktivnímu saldu platební bilance, zlepšuje životní úroveň v dané destinaci.	ekonomická závislost na cestovním ruchu, poškození kulturních a přírodních atraktivit, degradace kulturního prostředí, znečištění vody, ovzduší a půdy, riziko šíření nemocí, hluk, odpadky, sezonnost, zvýšený výskyt kriminality, komercializace kultury, globální oteplování.

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (Goeldner, Ritchie, 2014; Šauer a kol., 2015)

3.3 Typologie cestovního ruchu

V praxi existuje nepřehledné množství různých kritérií pro definici a třídění cestovního ruchu. Mezi nejčastější patří rozdělení na druhy a formy, přičemž formy odpovídají potřebám účastníků cestovního ruchu; druhy jsou určeny místem čerpání služeb cestovního ruchu i jinými charakteristikami (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 19).

3.3.1 Formy cestovního ruchu

Formy cestovního ruchu mohou být rozděleny na **základní** a **specifické**, kdy ty základní odpovídají nejširším potřebám a specifické uspokojují specifické požadavky jednotlivých účastníků cestovního ruchu. Mezi základní formy cestovního ruchu tak patří (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 19–20):

- kulturně-poznávací cestovní ruch zaměřený na poznávání kultury, historie, tradic apod.,
- lázeňský a léčebný cestovní ruch, který se zaměřuje především na léčbu, relaxaci, prevenci a celkovou fyzickou i psychickou obnovu sil člověka,
- rekreační cestovní ruch, díky němuž dochází k regeneraci fyzických a psychických sil člověka. Tento cestovní ruch je realizován ve vhodném rekreačním prostředí (hory, moře, lesy apod.),
- sportovní cestovní ruch, využívající především zájem lidí o aktivní odpočinek, účast na sportovních činnostech nebo pasivní účast na sportovních akcích.

Mezi specifické formy cestovního ruchu pak patří například venkovský, městský, rodinný, seniorský, mládežnický, ekoturistický, ekoagroturistický, chatařský, chalupářský, kongresový, gastronomický, incentivní, nákupní, náboženský, cykloturistický, mototuristický cestovní ruch, cestovní ruch zaměřený na sportovní lov, rybolov, karavanovou turistiku nebo dark turismus (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 20).

3.3.2 Druhy cestovního ruchu

Pro lepší přehlednost budou druhy cestovního ruchu nastíněny v níže uvedené tabulce.

Tabulka 2: Druhy cestovního ruchu podle různých hledisek

Hledisko	Charakteristika
Základní členění	- domácí cestovní ruch, - zahraniční cestovní ruch.
Podle délky pobytu	- krátkodobý,

	<ul style="list-style-type: none"> - střednědobý, - dlouhodobý.
Podle způsobu organizace	<ul style="list-style-type: none"> - organizovaný (například prostřednictvím cestovní kanceláře), - neorganizovaný.
Podle motivace	<ul style="list-style-type: none"> - kulturně-poznávací, - rekreační, - léčebný, zdravotnický, - sportovní, - náboženský, - nákupní.
Podle věku účastníků	<ul style="list-style-type: none"> - mládežnický, - seniorský, - rodin s dětmi.
Podle počtu účastníků	<ul style="list-style-type: none"> - individuální, - skupinový.
Podle platební bilance státu	<ul style="list-style-type: none"> - zahraniční cestovní ruch aktivní, - zahraniční cestovní ruch pasivní.
Podle způsobu financování	<ul style="list-style-type: none"> - komerční, - sociální.
Podle dopravy	<ul style="list-style-type: none"> - silniční, - autobusová, - železniční, - letecká, - kombinovaná.
Podle ubytování	<ul style="list-style-type: none"> - v ubytovacích zařízeních, - v kempech, - v soukromí, - v chatách a chalupách.
Podle stravování	<ul style="list-style-type: none"> - společné, - individuální.
Podle sezonnosti	<ul style="list-style-type: none"> - stálý, - sezonní, - mimosezonní.
Podle prostředí	<ul style="list-style-type: none"> - městský, - venkovský, - lázeňský.
Podle vlivu na sociokulturní a životní prostředí	<ul style="list-style-type: none"> - měkký (odpovědný, šetrný), - tvrdý (masový turismus).

Zdroj: Vlastní zpracování podle dostupných údajů (Jakubíková, 2009, s. 20; Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 22); vlastní úprava autorem práce

3.4 Specifika cestovního ruchu

Cestovní ruch je velmi specifickým odvětvím v mnoha ohledech (Jakubíková, 2009, s. 21; Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 22):

- je spojen s velkým podílem lidské práce,
- je výrazně sezonní,
- existuje zde místní vázanost, bezprostřední spojitost s místem, kde je cestovní ruch realizován,
- existuje zde velmi těsný vztah nabídky a poptávky,
- nabídka je velmi silně ovlivněna rozvojem a využíváním technologií a techniky,
- poptávka je velmi silně ovlivněna fondem volného času, důchody obyvatel, cenovou hladinou, motivací, prestiží, spotřebitelskými preferencemi a celkovým životním stylem,
- produkt cestovního ruchu není možné vyrábět na sklad,
- rozvoj cestovního ruchu je podmíněn politicko-správními podmínkami,
- trh cestovního ruchu je determinován přírodními faktory a jinými nepředvídatelnými vlivy.

3.5 Historický vývoj cestovního ruchu

Konvenčnímu pohledu na historický vývoj cestovního ruchu dominuje především historický vývoj západní společnosti. Cestovní ruch začínal u bohatých a prestižních návštěv přímořských letovisek nebo lázeňských středisek, které souvisely především s podnikatelskými aktivitami (Towner, 1995).

Pokud by pojem cestovní ruch zahrnoval cestování do vzdálenějších míst od místa běžného nebo trvalého sídla, byla by historie cestovního ruchu velmi bohatá, protože tímto způsobem cestovali již Řekové, Peršané, Egypťané, Sumerové a jiné starověké civilizace. První doložené popisy cest pochází právě z Řecka, konkrétně z období let 480–425 př. n. l. Samotný rozvoj cestovního ruchu je pak spojen s počátkem objevitelských a obchodních cest do zámoří, přičemž jedním z prvních cestovatelů byl na přelomu 13. a 14. století benátský kupec Marco Polo. Ze zmíněného období pochází také množství cestopisů a map dosud známého světa. Zhruba v polovině 16. století byly zdokumentovány případy obyvatel severní Evropy, kteří pravidelně navštěvovali jižní Evropu za účelem lázeňské léčby, studia či návštěv místních významných památek.

Počátky moderního cestovního ruchu jsou ovšem datovány na začátek 18. století, kdy z důvodu průmyslové revoluce došlo k významnému rozvoji dopravy. V 19. století se začaly pořádat první organizované cesty, jejichž zprostředkovatelem byl Thomas Cook, který bývá označován za zakladatele cestovního ruchu, neboť si povšiml komerční perspektivy cestovního ruchu a následně založil první cestovní kancelář, zavedl klasifikaci hotelů, jako první přišel s možností rezervace míst v hotelích a dopravě, zavedl cestovní šeky a začal vydávat průvodce s vyčerpávajícími informacemi. Ve 20. století byla cestovním ruchem zasažena mnohem širší vrstva obyvatel, neboť byly splněny základní předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, a tedy svoboda pohybu, dostatek finančních prostředků k uspokojení méně zbytných potřeb, a hlavně fond volného času (Beránek, 2016, s. 9–10; Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 25).

Na území České republiky se cestovní ruch stal součástí ekonomiky až po roce 1989 v souvislosti s uvolněním hranic, zpřístupněním devizového trhu a svobodou podnikání, což mělo za následek zvýšení poptávky tuzemských rezidentů po výjezdech do zahraničí, a naopak zvýšení poptávky po českých destinacích ze strany zahraničních účastníků cestovního ruchu (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011).

3.6 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Každá destinace cestovního ruchu musí mít určitý potenciál; tedy musí disponovat určitými předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Ten je dán rozdílností podmínek rozvoje cestovního ruchu, především pak diverzifikací jeho atraktivit (Kotíková, 2013, s. 91).

Předpoklady rozvoje cestovního ruchu představují především přírodní, kulturní, antropogenní nebo mnohé jiné aspekty tvořící předpoklady pro realizaci cestovního ruchu, přičemž je lze rozdělit do tří skupin (Mariot, 1983), konkrétně na:

- lokalizační,
- realizační,
- selektivní.

Rozhodující roli cestovního ruchu mají předpoklady realizační a selektivní; neopomenutelnou součástí jsou však i předpoklady lokalizační, které však nemají takový význam, jako ostatní zmiňované.

3.6.1 Lokalizační předpoklady

Lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu jsou pro výběr destinace (lokality) velmi důležité a neopomenutelné, nicméně mají až druhotný význam a vyjadřují schopnost poskytovat určité hodnoty. Lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu lze členit na

přírodní a kulturní, přičemž mezi přírodní atraktivity patří především fauna a flóra, povrch a reliéf (hory, sopky, nížiny, skalní města apod.), podnebí (tropická oblast, horská oblast), klima, vodstvo (moře, řeky, jezera, rybníky apod.), podzemní vody. Přírodní faktory mají téměř neměnný charakter. Kulturní předpoklady plynou z historického územního vývoje dané lokality i z výsledků lidské činnosti; lze sem například zařadit architektonické památky (zámky, hrady, zříceniny, kláštery, sakrální stavby apod.), archeologické a historické památky, města, parky, technické památky, kulturní, zábavní a sportovní akce, galerie, muzea apod. (Geografie cestovního ruchu, 2014).

Lokalizační předpoklady cestovního ruchu tak rozhodují o funkčním využití konkrétní lokality nebo destinace z hlediska přírodních, historických, kulturních a společenských možností a mají buď kladný, nebo záporný vliv na jeho další rozvoj, neboť jsou limitujícím faktorem (HAMARNEH Iveta, 2012, s. 14–15).

3.6.2 Realizační předpoklady

Realizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu zabezpečují realizaci cestovního ruchu v jednotlivých lokalitách, přičemž vytvářejí vhodné podmínky pro funkční využívání lokalizačních předpokladů. Realizační předpoklady je možné rozdělit na infrastrukturu a suprastrukturu, přičemž mezi suprastrukturu se řadí například ubytovací a stravovací služby (HAMARNEH Iveta, 2012, s. 18).

Tabulka 3: Realizační předpoklady cestovního ruchu

Materiálně technické předpoklady (suprastruktura)	Dopravní předpoklady (infrastruktura)
ubytovací zařízení, stravovací zařízení, informační centra a zařízení, zábavní zařízení, sportovní zařízení.	dopravní dostupnost lokality, kvalita dopravní sítě, hustota dopravní sítě.

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dostupných údajů (HAMARNEH Iveta, 2012, s. 18)

3.6.3 Selektivní předpoklady

Narozdíl od lokalizačních předpokladů rozvoje cestovního ruchu mají selektivní předpoklady hlavní roli, jejich prostřednictvím je z toho důvodu možné naplno využívat předpoklady pro cestovní ruch v dané lokalitě (Mirvald, 1996).

Selektivní předpoklady rozvoje cestovního ruchu bývají označovány také jako stimulační, neboť napomáhají stimulaci vzniku cestovního ruchu ve funkci poptávky, přičemž vyjadřují

způsobilost dané lokality podílet se aktivně i pasivně na cestovním ruchu (HAMARNEH Iveta, 2012, s. 12).

Tabulka 4: Objektivní a subjektivní selektivní předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Objektivní předpoklady	Subjektivní předpoklady
politické (bezpečnostní situace, politická situace), demograficko-sociologické - (struktura obyvatel, hustota zalidnění), ekonomické (životní úroveň, ekonomická úroveň), ekologické, včetně úrovně životního prostředí, urbanizační úroveň.	charakterové vlastnosti obyvatelstva, zkušenosti s cestováním, psychologické pohnutky vedoucí k účasti na cestovním ruchu, propagace lokality a její módnost.

Zdroj: Vlastní zpracování podle dostupných údajů (HAMARNEH Iveta, 2012, s. 12)

4 Region Střední Asie

Region Střední Asie (někdy nazývaný také Centrální Asie) podle některých zdrojů zahrnuje označení oblastí bývalého Svazu sovětských socialistických republik (SSSR), oblastí Číny a Mongolska (Cowan, 2007).

Obnovení nezávislosti zemí Střední Asie odemklo dveře starověké Hedvábné stezce jako turistického produktu. Region Střední Asie se podílel na světovém cestovním ruchu nejen v rámci jednotlivých států, ale především jako celku, kdy oblast hrála v dějinách zásadní roli v propojování Východu a Západu. Hedvábná stezka se začala rozvíjet již v dobách starověkého Říma, a vytvořila tak mimořádné dědictví a turistické atraktivity pro světový cestovní ruch (Kantarci et al., 2016).

Region Střední Asie se rozprostírá od Kaspického moře na západě k hranici západní Číny na východě. Oblast je z jihu a jihovýchodu ohraničena Afghánistánem, Čínou a Íránem, na severu pak Ruskem. Jak je již zmíněno v úvodním odstavci, region tvoří bývalé sovětské republiky: Kazachstán (KAZ), Kyrgyzstán (KGZ), Tádžikistán (TJK), Turkmenistán (TKM) a Uzbekistán (UZB). (Cunningham, 2021; The World Bank Group, 2022b).

Obrázek 1 - Region Střední Asie

Zdroj: Pariona, 2022

KAZACHSTÁN

Kazachstán se nachází v severozápadní části Střední Asie a jedná se o kontinentální region (Sala, Deom, 2015). Kazachstán sousedí na severu a západě s Ruskem (část západní

hranice omývají vody Kaspického moře), na jihu s Kyrgyzstánem, Turkmenistánem a Uzbekistánem, na východě pak s Čínou. Kazachstán je sociálně i hospodářsky nejvyspělejším státem regionu Střední Asie; zároveň se svojí rozlohou patří mezi 9 nejrozlehlejších států světa. Země disponuje významnými zásobami ropy, kovů a minerálů, které z většiny tvoří exportní základnu. Vzhledem k rozsáhlým stepím poskytujícím prostor pro pěstování obilovin a chov hospodářských zvířat má země také poměrně velký zemědělský potenciál. Kazachstán je prezidentskou republikou a hlavním městem je Astana (Kazachstán, 2022; Advameg, 2022).

KYRGYZSTÁN

Kyrgyzstán je vnitrozemským hornatým státem regionu Střední Asie nacházejícím se mezi Čínou a Kazachstánem, a je rovněž druhou nejchudší republikou bývalého SSSR v tomto regionu. Na severu sousedí Kyrgyzstán s Kazachstánem a Tádžikistánem, na východě s Čínou a na západě s Uzbekistánem. Hospodářství země je založeno především na těžbě zlata. Kyrgyzstán je prezidentskou republikou, což ostatně potvrdilo referendum z roku 2021. Hlavním městem je Biškek (Kyrgyzstán, 2022; Advameg, 2022).

TÁDŽIKISTÁN

Tádžikistán patří k významným zemím regionu Střední Asie mezi Uzbekistánem a Čínou, a to z hlediska strategické polohy na pomezí Asie a Evropy. Stát má bohaté přírodní suroviny (bavlna, zlato, hliník). Tádžikistán je suverénním, právním, demokratickým a světským státem s prezidentskou formou řízení, jde tedy o autoritativní prezidentský režim. Tádžikistán vykazuje jednu z nejnižších hodnot hrubého domácího produktu na obyvatele. Hlavním městem je Dušanbe (Tádžikistán, 2022).

TURKMENISTÁN

Turkmenistán se nachází ve Střední Asii mezi Uzbekistánem a Íránem. Na severu sousedí s Uzbekistánem a Kazachstánem, na jihozápadě s Íránem, na jihovýchodě s Afghánistánem a na západě s Kaspickým mořem. Více než tři čtvrtiny území Turkmenistánu pokrývá poušť, podnebí je zde mírně kontinentální a země se může chlubit intenzivním zemědělstvím (bavlna, pšenice) a významným nerostným bohatstvím v podobě ropy a zemního plynu. Turkmenistán je prezidentskou republikou a hlavním městem je Ašchabad (Turkmenistán, 2022; Advameg, 2022).

UZBEKISTÁN

Uzbekistán se rozkládá uprostřed Střední Asie u Aralského jezera mezi Kazachstánem a Turkmenistánem a jeho územím procházejí důležité silniční i železniční dopravní tahy. Uzbekistán sousedí na severu s Kazachstánem a Afghánistánem, na východě s Tádžikistánem a Kyrgyzstánem a na jihozápadě s Turkmenistánem. Uzbekistán je unitární republikou a hlavním městem je Taškent. Svoji rozlohou 447.400 km² zaujímá Uzbekistán 56. místo na světě (Uzbekistán, 2022; Advameg, 2022).

4.1 Geografie

Region Střední Asie se rozkládá ve vnitrozemí asijského regionu. Na severu je ohraničen Ruskem, na jihu Afghánistánem, na západě Kaspickým mořem a na východě Čínou. Střední Asie bývá někdy označována také jako Turkestán, což reflektuje převažující etnické složení (AMO, 2011).

Region Střední Asie je téměř ze dvou třetin tvořen pouštními oblastmi, přičemž mezi hlavní pouště patří Karakum, zabírající převážnou část Turkmenistánu, a Kyzylkum, pokrývající velkou část území Uzbekistánu. Téměř všechny pouštní oblasti jsou zcela nevhodné k zemědělskému využití, s výjimkou okrajů říčních systémů Syrdarja a Amudarja. Obě tyto řeky odtékají do Aralského jezera a poskytují většinu vodních zdrojů. Střední Asie je oblastí s velmi suchými klimatickými podmínkami a nedostatkem srážek. Léta zde bývají horká, zimy chladné (Cunningham, 2021).

4.2 Demografie

V regionu Střední Asie se nachází řada jazykových skupin a nejvíce jsou provázány především hranice jednotlivých republik. Nejsilnější koncentrace etnik odlišného původu je ovšem ve Ferganské kotlině, což je dáno komplikovaným teritoriálním rozdělením. S výjimkou Tádžikistánu, jehož obyvatelstvo má indoárijský původ, jsou jinak všechna originální etnika tohoto regionu turkického původu. Nejpočetnější etnikum tvoří Uzbekové (AMO, 2011).

4.3 Historie

Počátky osídlení regionu Střední Asie jsou datovány zhruba do doby před 25 000–35 000 lety. V 6. století zde poté první turkičtí lidé založili říši, která trvala dvě století a výrazným způsobem ovlivnila následný etnický charakter regionu. Ten byl přibližně od 11. století pozvolna islamizován a tento proces byl dokončen v 15. století. Ve 13. století ovládli téměř celý region Mongolové, ruské dobývání regionu začalo v 17. století a pokračovalo až do

sedmdesátých let 19. století, kdy byly přeměněny nebo anektovány poslední nezávislé části. Sovětská vláda následně po ruské revoluci v roce 1917 region stále více integrovala do sovětského systému prostřednictvím plánované ekonomiky. Ve třicátých letech bylo vytvořeno pět sovětských socialistických republik – Kazašská, Kyrgyzská, Tádžická, Turkmenická a Uzbeká. Po zhroucení Sovětského svazu v roce 1991 získaly všechny sovětské socialistické republiky svoji nezávislost a staly se suverénními státy (Cunningham, 2022).

Střední Asie v době, kdy tvořila součást Sovětského svazu, patřila k nejchudším a nejzaostalejším částem. Velké rozdíly v životní úrovni byly dány odlišnými výchozími podmínkami, které se ovšem snažila sovětská vláda odstraňovat. Středoasijské republiky zaostávaly ve většině ekonomických i sociálních ukazatelů (Kokaisl, 2006, s. 85).

4.4 Cestovní ruch regionu Střední Asie

Jedinečné historické, přírodní, kulturní nebo archeologické atraktivity středoasijských států představují významnou příležitost stát se hlavní turistickou atrakcí, což ovšem bude s největší pravděpodobností výsledkem náročného, nákladného a komplikovaného procesu, přičemž úspěch do značné míry závisí na dostupnosti domácího i zahraničního kapitálu. Vzhledem k tomu, že domácí kapitál je v mnoha středoasijských státech výrazně omezený, hraje především zahraniční kapitál významnou klíčovou roli (Kantarci, 2007a).

Středoasijské země nebyly schopny dosahovat potenciálu a svých cílů v oblasti cestovního ruchu od své nezávislosti na Sovětském svazu v devadesátých letech 20. století (1991). Tyto státy mají jen velmi malý podíl na mezinárodním cestovním ruchu, přičemž důvodem může být buď špatný existující obraz o regionu mezi případnými návštěvníky, nebo žádný obraz (Kantarci, 2007b).

Například pro Kazachstán a Turkmenistán, což jsou státy bohaté na suroviny, nemá cestovní ruch v rámci ekonomického hlediska téměř žádný význam (Baar, Kopeček, 2012).

Tabulka 5: Základní informace o jednotlivých státech regionu Střední Asie

	Kazachstán	Kyrgyzstán	Tádžikistán	Turkmenistán	Uzbekistán
Rozloha (v km²)	2 724 900	199 951	143 100	488 100	447 400
Umístění podle velikosti	9.	84.	93.	51.	55.
Počet obyvatel (k roku 2021)	19 002 586	6 694 200	9 749 625	6 117 933	34 915 100
Hustota obyvatel na km²	6,97	33,5	68	12,5	78
Náboženství	islám (70 %), křesťanství (20 %)	islám (75 %), pravoslavné	islám (96 %)	islám (90 %)	islám (95 %)
Úřední jazyk	kazaština, ruština	kyrgyzština, uzbečtina, ruština	tádžičtina	turkmenština, ruština	uzbečtina, ruština
Hlavní město	Astana	Biškek	Dušanbe	Ašchabad	Taškent
Státní zřízení	prezidentská republika	prezidentská republika	prezidentská republika	prezidentská republika	prezidentská republika
Hrubý domácí produkt (v mld. USD) 2021	181	7,7	47,5	89,1	61,2
Hospodářský růst (v %)	4,1	3,6	5	3,5	7,4
Inflace (v %)	8	11,5	9,2	15,2	10,7
Nezaměstnanost (v %)	4,9	2,9	7,5	4,5	6,6

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (Nguyen, 2018; Czech Trade, 2022a; The World Bank Group, 2022)

4.4.1 Lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Region Střední Asie je tvořen třemi velkými geografickými celky – na severu se nachází pásmo stepí, východ a jih jsou tvořeny pásemným pohořím alpsko-himálajské soustavy a severozápadně od nich leží pás pouští. Střední Asie je oblastí s nejvíce kontinentálním podnebím na naší planetě, přičemž zde panují mrazivé zimy bez sněhu a horká suchá léta. Pro horské oblasti je pak typické vysokohorské podnebí s dostatečným množstvím srážek i sněhovou pokrývkou a nejvyšší horské polohy jsou zaledněny. Mezi nejdůležitější pohoří patří Ťan-Šan a Pamír, jejichž nejvyšší vrcholy přesahují 7 000 metrů, a staly se tak expedičními horolezeckými terény. Klasická vysokohorská turistika se pak nabízí v pohoří Alatau. Již zmiňovaný pás pouští – na rozdíl od horských oblastí – nenabízí zajímavé přírodní atraktivity, s výjimkou vysychajícího Aralského jezera (*dříve známého také i jako „Aralské moře“*) divoké

polopouštní krajiny poloostrova Mangyšlak. Většina stepí byla přeměněna tak, aby mohla být zemědělsky využívána.

Z hlediska kulturně-historických atraktivit na území Střední Asie převládají města, která byla zastávkami na Hedvábné stezce, a zároveň patřila k centřům středověkých muslimských států, z nichž celá řada se navzdory četným zemětřesením v oblasti Střední Asie dochovala do současnosti, některá jsou dokonce zapsána v Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Významným technickým unikátem je pak kosmodrom Bajkonur na území Kazachstánu (Baar, Kopeček, 2012).

4.4.2 Realizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Střední Asie je poměrně odlehlým regionem s nevyhovující turistickou infrastrukturou, nicméně tyto podmínky se poměrně rychle zlepšují. Návštěvníci regionu do oblasti míří především prostřednictvím letecké dopravy, přičemž mezi nejvýznamnější mezinárodní letiště této oblasti patří ta v městech Taškent a Almaty.

Rozvoji cestovního ruchu brání nejen horší stav veřejné dopravy a silnic, ale také dostupnost suprustuktury, která je roztržitá, nevyrovnaná a například hotely jsou orientovány především na obchodní klientelu (Baarr, Kopeček, 2012).

4.4.3 Selektivní předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Ani jeden stát z oblasti Střední Asie není klasickou liberální demokracií, jsou to země s autoritářskými režimy, což s sebou sice na jedné straně přináší nižší míru kriminality, ovšem na druhé straně případné otřesy režimu mívají podobu ozbrojených konfliktů. V nedávné době si prošel občanskou válkou Tádžikistán, přičemž její důsledky jsou odstraňovány dodnes. Turkmenistán je poměrně složitě dostupný, nicméně situace se zlepšuje a omezení se pomalu snižují.

Co se týká ekonomické situace, ta je ve všech státech Střední Asie poměrně neuspokojivá a existují zde výrazné ekonomické rozdíly mezi jednotlivými státy (Baar, Kopeček, 2012).

Podle aktuálních údajů Ministerstva zahraničních věcí České republiky je do všech států Střední Asie zapotřebí vízum.

4.4.4 Konkurenceschopnost na trhu světového cestovního ruchu

Světové ekonomické fórum zpracovává údaje o konkurenceschopnosti jednotlivých ekonomik v rámci světového cestovního ruchu, přičemž vznikl rovněž **index konkurenceschopnosti cestovního ruchu** (TTCI = The Travel and Tourism Competitiveness Index), jehož úkolem je posouzení překážek rozvoje cestovního ruchu. Index zahrnuje celkem 14 pilířů, podle kterých se následně vypočítává celkové skóre.

Ke zmiňovaným pilířům patří:

- bezpečnost,
- cenová konkurence,
- infrastruktura letecké dopravy,
- kulturní zdroje, obchodní cesty,
- lidské zdroje a pracovní trh,
- mezinárodní otevřenost,
- podnikatelské prostředí,
- pozemní a přístavní infrastruktura,
- prioritizace cestovního ruchu,
- připravenost informačních technologií,
- přírodní zdroje,
- turistická infrastruktura,
- udržitelnost životního prostředí,
- zdraví a hygiena.

Za rok 2021 bylo hodnoceno celkem 117 zemí, přičemž Kazachstán se celkově umístil na 66. místě, Kyrgyzstán na 90. a Tádžikistán obsadil 92. pozici.

V otázce konkurenceschopnosti ekonomiky jednotlivých států byl vytvořen **index globální konkurenceschopnosti** (GCI = Global Competitiveness Report), který je tvořen dvanácti pilíři a zahrnuje:

- efektivitu pracovního trhu,
- efektivitu trhu zboží,
- infrastrukturu,
- inovace,
- instituce,
- makroekonomickou stabilitu,
- obchodní sofistikovanost,
- technologickou připravenost,
- velikost trhu,
- vysokoškolské vzdělávání a odbornou přípravu,
- vývoj na finančních trzích,
- zdraví a základní vzdělávání.

Tabulka 6: Index globální konkurenceschopnosti zemí Střední Asie za rok 2019

Pilíř	Kazachstán	Kyrgyzstán	Tádžikistán
efektivita pracovního trhu	25.	81.	70.
efektivita trhu zboží	62.	115.	123.
infrastruktura	67.	103.	91.
inovace	95.	129.	120.
instituce	64.	93.	78.
makroekonomická stabilita	60.	74.	98.
obchodní sofistikovanost	35.	78.	100.
technologická připravenost	44.	65.	121.
velikost trhu	45.	125.	123.
vysokoškolské vzdělávání a odborná příprava	57.	87.	71.
vývoj na finančních trzích	104.	112.	117.
zdraví a základní vzdělávání	95.	90.	99.
CELKOVÉ SKÓRE	55.	96.	104.

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (Schwab, 2019)

Hodnocení globální konkurenceschopnosti se zúčastnilo celkem 141 zemí. z pěti zmiňovaných států regionu Střední Asie se hodnocení globální konkurenceschopnosti nezúčastnily Turkmenistán ani Uzbekistán.

Nejlepší hodnocení ze zbývajících zemí má Kazachstán, který se umístil na celkové 55. pozici, přičemž ve všech oblastech (pilířích) dosahuje nejlepšího hodnocení, s výjimkou zdraví a základního vzdělávání, kde se umístil až na 95. místě (Kyrgyzstán obsadil 90.).

5 Analýza předpokladů rozvoje cestovního ruchu v Kyrgyzstánu a Uzbekistánu

V rámci této kapitoly je podrobněji analyzován potenciál cestovního ruchu Kyrgyzstánu a Uzbekistánu, přičemž tyto dvě země budou následně vzájemně porovnány.

Uzbekistán s Kyrgyzstánem mají mezi sebou vymezeno celkem 130 km hranic, ovšem vše bylo ztíženo vážnými spory kolem enkláv (*tj. oddělených částí území obklopených územím jiného státu*) a dalších oblastí. V roce 2021 jednání na hranicích mezi uzbeckými a kyrgyzskými představiteli nastolila možnost dohody o výměně pozemků, ovšem na dohodě nebyla do dnešní doby shoda (Suh, 2022).

5.1 Kyrgyzstán

V rámci této kapitoly autor aplikuje teoretické informace a poznatky na Kyrgyzstán a předkládá podložená statistická data týkající se této středoasijské republiky

5.1.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu

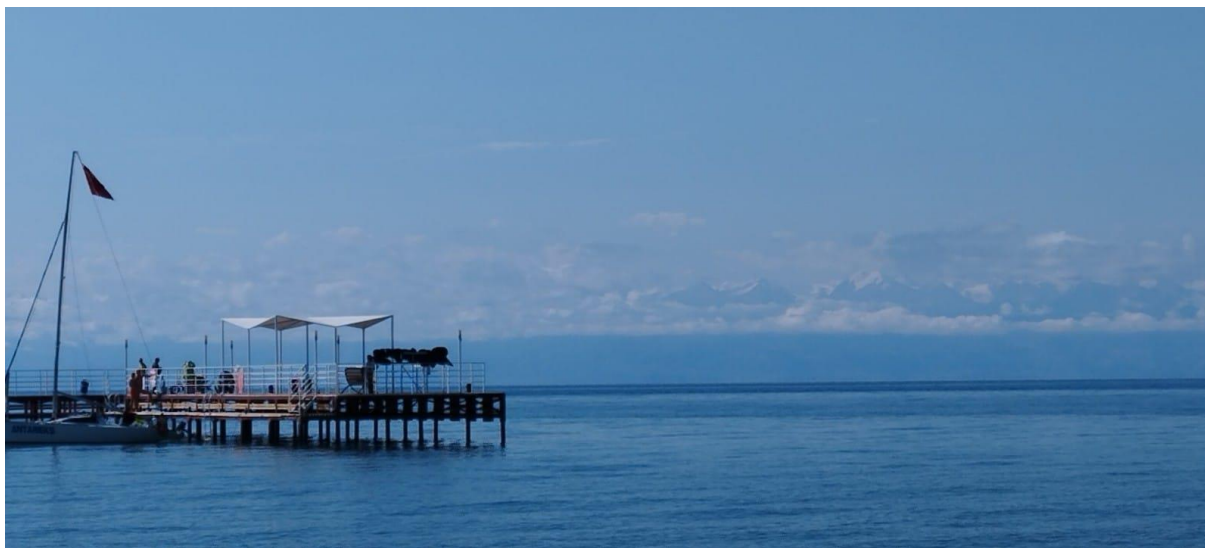
V rámci podkapitoly autor detailně rozebírá jednotlivé druhy předpokladů, které se týkají určité země

LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY

Kyrgyzstán byl v 80. letech, tj. v době, kdy byl součástí Sovětského svazu, oblíbenou turistickou destinací s téměř milionem návštěvníků ročně (převážně z jiných sovětských republik). V té době zde vznikla široká škála ubytovacích zařízení s podpůrnou infrastrukturou, nicméně s rozpadem Sovětského svazu se cestovní ruch zcela zhroutil a do konce devadesátých let se počet návštěvníků Kyrgyzstánu snížil téměř o 90 procent (Trade, 2022).

Kyrgyzstán je malou vnitrozemskou zemí ve Střední Asii, jejíž území z více než 90 % pokrývají hory. Nachází se zde také druhé největší horské jezero na světě (hned po jezeře Titicaca) **Issyk-kul** (viz obrázek č. 2), nejvyšší vodopád ve Střední Asii – **Shaar**. Navzdory své poměrně malé rozloze je Kyrgyzstán relativně biologicky rozmanitý, přičemž na 0,13 % světové rozlohy žije téměř 1 % všech známých druhů. Biologická rozmanitost není důležitá jen v rámci státu, ale také celosvětově, neboť na území státu se nachází největší ořechové lesy na světě (rostou zde pistáciovníky, mandlovníky), dále také jalovec, dříšťál, divoká růže, zimolez, černý rybíz, smrky, jedle, tulipány, léčivé byliny, houby apod. Také zdejší fauna je poměrně rozmanitá - vyskytuje se tu na 80 druhů savců, 30 druhů plazů a obojživelníků a 300 druhů ptáků (Turдумамбетов, 2014).

Obrázek 2 - Druhé největší jezero světa Issyk-kul

Zdroj: vlastní fotografie autora práce

Pro Kyrgyzstán je typické vysokohorské podnebí s dostatečným množstvím srážek, velmi krátkými léty a sněhovou pokrývkou, která často přetrvává až do počátku letního období. Na kyrgyzsko-kazašsko-čínských hranicích se nachází soustava horských hřebenů, která je vhodná zejména pro vysokohorskou turistiku. V zimě jsou zde vyhovující sněhové podmínky a také místní řeky nabízí zajímavé vodácké terény (Baar, Kopeček, 2012). Oproti tomu vysokohorský reliéf a také poloha na seismicky aktivních zónách přispívají k možnostem vzniku řady přírodních rizik (častá zemětřesení, záplavy, sesuvy půdy apod.), přičemž mezi nejohroženější oblasti patří právě okolí hlavního města Biškek, oblast Ferganské kotliny a oblast u jezera Issyk-kul (Geomin, 2022).

Na území Kyrgyzstánu jsou celkem tři památky zapsané v Seznamusvětového dědictví UNESCO, mezi něž patří jedna přírodní památka a dvě kulturní památky (UNESCO, 2022a):

- 1) **Hedvábná stezka** – síť koridoru Chang'an–Tianhan (2016) – jedná se o starověkou trasu, úsek dlouhý 5 000 km, táhnoucí se od Čchang-an v Číně až k oblasti Zhetysu ve Střední Asii. Trasa se formovala mezi 2. stoletím př. n. l. a 1. stoletím našeho letopočtu a byla využívána až do 16. století, kdy se spojovalo více civilizací, jež si navzájem usnadňovaly výměnu v oblastech náboženství, obchodu, technologických inovací, vědeckých poznatků, kultury a umění. Součástí trasy je 33 míst zahrnujících hlavní

města, palácové komplexy, části Velké čínské zdi, náboženské stavby, buddhistické jeskynní chrámy apod.

- 2) **Sulajman Too** (2009) – jde o posvátnou horu, která dominuje Ferganskému údolí a tvoří kulisu pro město Osh. Nachází se na křižovatce důležitých cest při trase Hedvábné stezky, po které po dlouhá staletí putovali cestovatelé a obchodníci napříč celou Asií. Hora disponuje pěti vrcholy, na nichž se nachází četné skalní jeskyně s petroglyfy a mešitami ze 16. století. Věří se, že tato kultovní místa dávají požehnání dlouhověkosti, léčí bolesti hlavy, zad a neplodnost.
- 3) **Západní Ťan-Šan** (2016) – jedná se o středoasijské pohoří nacházející se na území Kyrgyzstánu, Kazachstánu a Uzbekistánu, které se vyznačuje rozmanitou krajinou s mimořádně bohatou biologickou rozmanitostí. Západní Ťan-Šan má celosvětový význam jako centrum původu řady ovocných plodin. Celý areál je tvořen třinácti parky a přírodními rezervacemi (WHS, 2022).

REALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY

Pro Kyrgyzstán hraje důležitou roli rozvoj ekoagroturistiky v oblasti kolem jezera Issyk-kul, kde se rozvíjí udržitelný cestovní ruch respektující místní kulturní tradice. Návštěvníci si tak mohou vyzkoušet tkání koberců, spát v tradičních jurtech, udělat si výlet do hor na koních apod. (Baar, Kopeček, 2012).

Pandemie koronaviru zdůraznila naléhavou potřebu transformovat odvětví cestovního ruchu a pouze urychlila trendy, které se začaly objevovat již dříve – tedy potřeba udržitelného cestovního ruchu, který je ideální nejen pro místní obyvatele, návštěvníky i domácí ekonomiku, ale také pro planetu (UNDP, 2022).

V roce 2009 fungovalo v Kyrgyzstánu přibližně 150 ubytovacích zařízení, přičemž pětina z nich se nacházela v hlavním městě Biškeku.

V Kyrgyzstánu je registrováno celkem pět leteckých dopravců a země disponuje celkově 28 letišti. Územím tohoto státu vede celkem 424 km železnic; v celosvětovém srovnání se tak umístil na 118. pozici. Dále země disponuje 34 000 km silnic, ve srovnání s ostatními státy světa je tak na 93. místě, 576 km vodních cest (89. místo v celosvětovém porovnání) (Suh, 2022).

Nejjednodušší doprava do Kyrgyzstánu je letecká. Kyrgyzstán nedisponuje půjčovnami automobilů, nicméně existuje možnost pronajmout si vůz s řidičem. Silniční síť je v Kyrgyzstánu neudržovaná s výjimkou rekonstruované silnice z hlavního města. V zemi

nedodržují dopravní předpisy, v noci není zavedena povinnost, a často díky těmto důvodům dochází k dopravním nehodám. Dopravu po Kyrgyzstánu zajišťují starší autobusy, které ovšem bývají v letních měsících velmi přeplněné. Tyto vozy však spojují všechna důležitá města na severu a jihu země a patří k levnějším způsobům cestování (Hedvabnastezka, 2016).

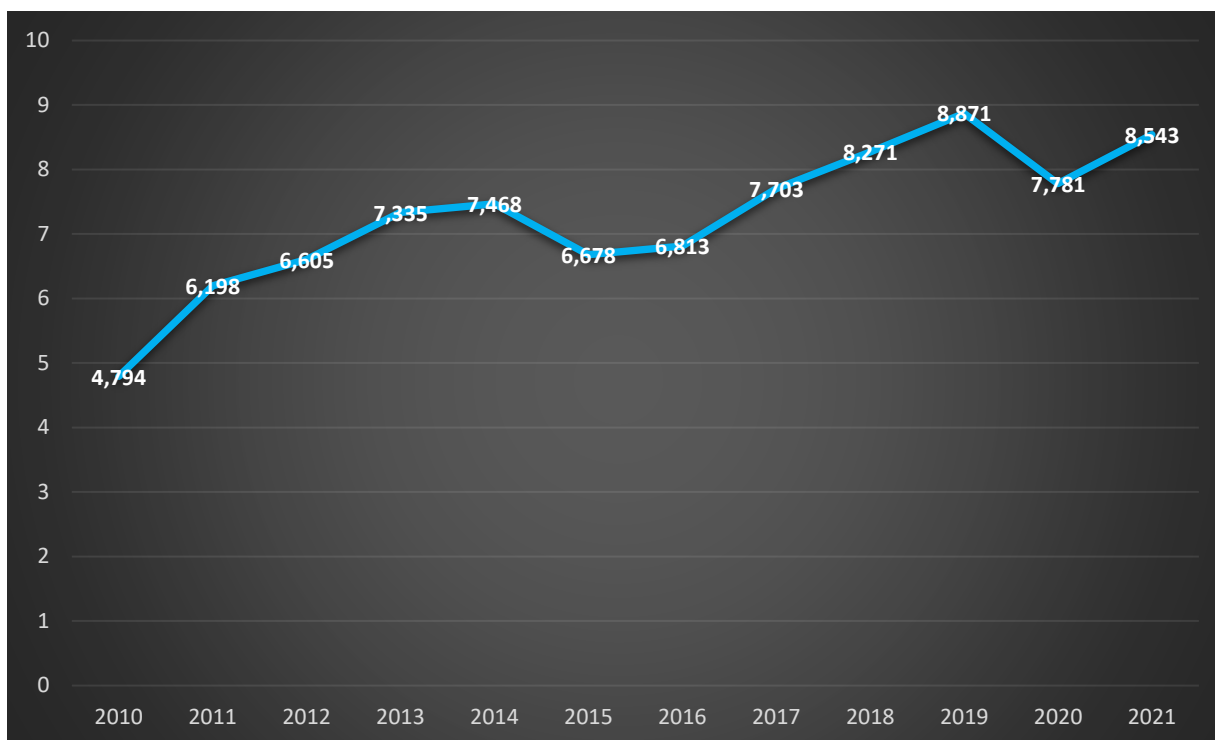
SELEKTIVNÍ PŘEDPOKLADY

Kyrgyzstán si v nedávných letech prošel etnickými střety (Baar, Kopeček, 2012). Kyrgyzská republika patří mezi nejchudší státy ze všech někdejších sovětských republik; více než třetina jejích obyvatel žije dokonce pod hranicí chudoby, přičemž chudoba je vidět při návštěvě prakticky všude (Fatlandová, 2021, s. 310).

Odvětví cestovního ruchu se na kyrgyzském hrubém domácím produktu podílí přibližně 5 %. Celosvětová pandemie koronaviru v roce 2020 výrazně ovlivnila cestovní ruch, který se propadl přibližně na 2,5 % hrubého domácího produktu země (Trade, 2022).

Ekonomické faktory

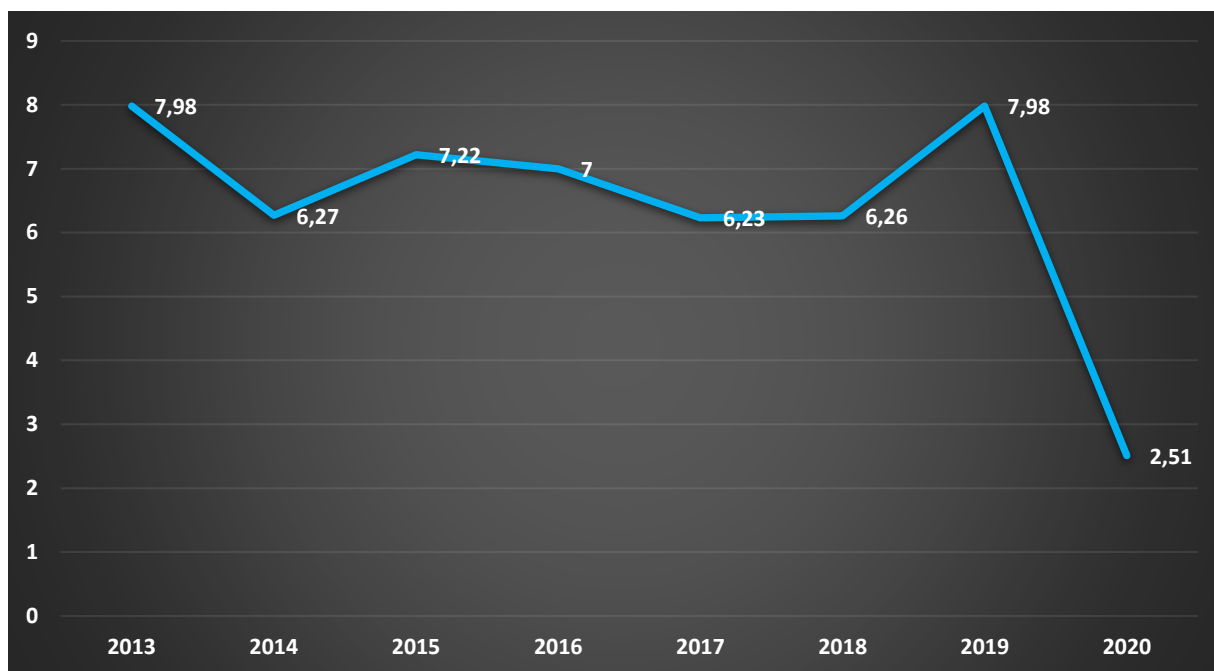
Graf 1: Vývoj hrubého domácího produktu Kyrgyzstánu v letech 2010–2021 (v mld. USD)

Zdroj: *The World Bank Group, 2022c*

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že hrubý domácí produkt Kyrgyzstánu v letech 2010 až 2019 – s výjimkou roku 2015, kdy došlo k jeho výraznějšímu poklesu – poměrně prudce rostl, přičemž v roce 2019 dosáhl 8,871 miliardy dolarů, což byla také nejvyšší hodnota hrubého domácího produktu za sledované období. V následujícím roce 2020 došlo vlivem pandemie koronaviru k jeho razantnímu poklesu, ovšem od roku 2021 je opět zřejmý růst. V roce 2021 činil hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele 1 276 dolarů. Kyrgyzstán tak podle Světové banky patří mezi státy s nízkým příjmem.

Graf 2: Podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu Kyrgyzstánu v letech 2011–2020 (v %)

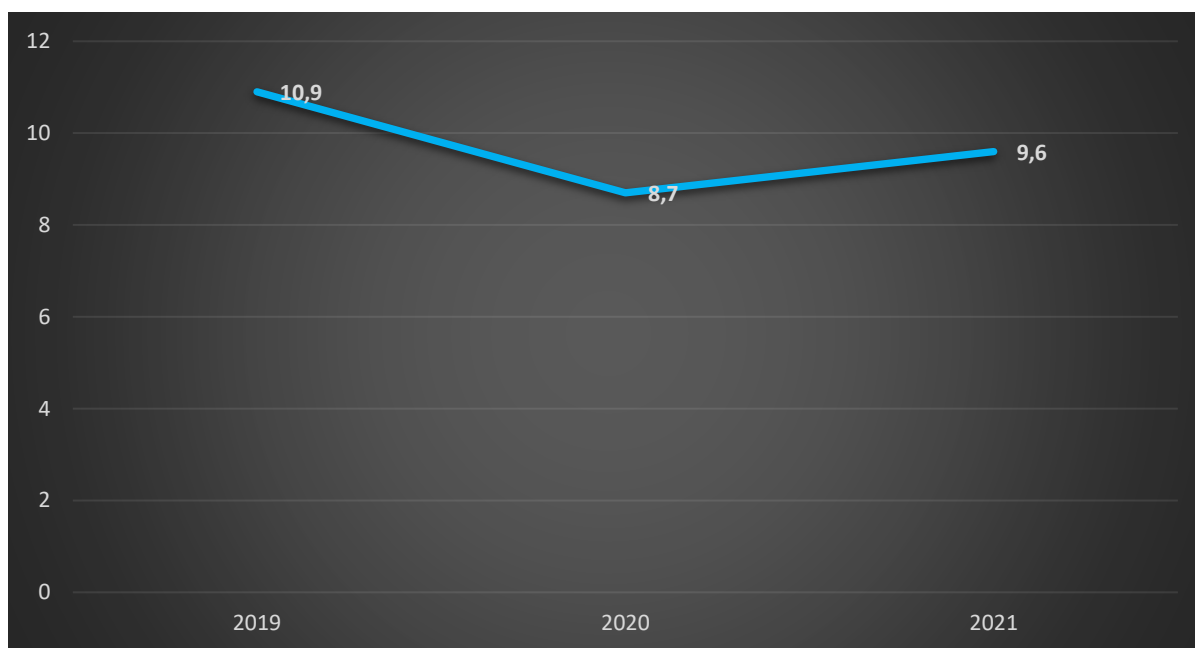

Zdroj: *The Global Economy, 2022a*

Ačkoliv hrubý domácí produkt Kyrgyzstánu neustále roste, podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu poměrně kolísá. Zatímco v roce 2013 se cestovní ruch podílel na hrubém domácím produktu téměř osmi procenty, v roce 2020 se jeho podíl snížil na 2,51 %.

Cestovní ruch je důležitým zdrojem hospodářského růstu i tvorby pracovních míst. Navzdory nízkému podílu na hrubém domácím produktu patří cestovní ruch ke klíčovým prioritám pro ekonomiku Kyrgyzstánu, což je také uvedeno v programu kyrgyzské vlády pro rozvoj cestovního ruchu do roku 2023, jehož cílem je především zlepšení image Kyrgyzstánu, jako destinace cestovního ruchu, a to především pro agroturistiku, ekoturistiku nebo dobrodružný cestovní ruch. Potenciál pro dobrodružný cestovní ruch dosud nebyl plně využit vzhledem k nedostatečně rozvinuté infrastruktuře, nedostatku plnohodnotné turistické nabídky a propagace, a také kvůli nedostatku kvalifikovaného personálu. Většina turistů pochází ze sousedních zemí a odhaduje se, že je využívána maximálně pětina celkového turistického potenciálu země (UNDP, 2022).

Graf 3: Podíl cestovního ruchu na zaměstnanosti Kyrgyzstánu v letech 2019–2021 (v %)

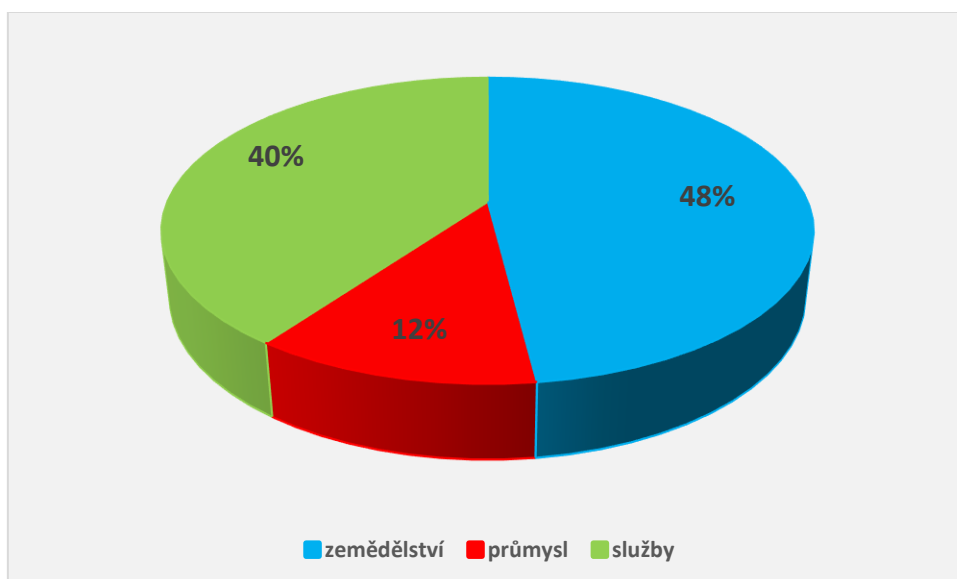

Zdroj: *World Travel & Tourism Council, 2022*

Cestovní ruch se na celkové zaměstnanosti Kyrgyzstánu podílí téměř jednou desetinou, přičemž v roce 2021 zaměstnával cestovní ruchu celkem 9,6 % obyvatel.

Po získání nezávislosti v roce 1991 začal v Kyrgyzstánu proces přechodu na tržní ekonomiku, přičemž v té době krachovaly velké sovětské závody, docházelo k privatizaci, rapidně rostla nezaměstnanost, měnil se systém kolektivního zemědělství a také struktura hrubého domácího produktu. Teprve po pěti letech (v roce 1996) začalo docházet k pozitivnímu vývoji podle ukazatelů hrubého domácího produktu. V současné době je ekonomika Kyrgyzstánu ovládána především zemědělstvím a těžbou nerostů, přičemž mezi hlavní zemědělské produkty patří například bavlna. Kyrgyzstán dále vyváží zlato, uran, zemní plyn nebo rtuť. Po získání nezávislosti provedl Kyrgyzstán tržní reformy (zavedení pozemkové reformy, zlepšení regulačního systému apod.) a byl přijat do Světové obchodní organizace. Navzdory těmto reformám došlo v zemi počátkem devadesátých let k poklesu produkce vlivem světové finanční krize. V současné době je hospodářský rozvoj Kyrgyzstánu zpomalován nedostatečnou rozmanitostí průmyslových odvětví, problémy při získávání zahraniční pomoci a investic, nedostatečnou transparentností a především korupcí (Suh, 2022).

Graf 4: Struktura zaměstnanosti Kyrgyzstánu

Zdroj: Suh, 2022

Výše uvedený graf dokumentuje podíl jednotlivých oblastí na celkové zaměstnanosti, přičemž je zřejmé, že téměř polovina veškerého obyvatelstva (48 %) pracuje v zemědělství. Čtyřicet procent lidí je zaměstnáno v oblasti služeb a nejméně (pouze 12 %) pak pracuje v průmyslovém odvětví.

Životní prostředí

I přes velmi dobrý turistický potenciál Kyrgyzstánu je cestovní ruch limitován postupným zhoršováním životního prostředí, které se netýká pouze znečištěného ovzduší, ale také znečištěných odpadních vod (Kalinová, 2022). Více než 40 % zemědělské půdy je znehodnoceno a téměř 90 % půdy je vystaveno erozi, což představuje zásadní ohrožení zemědělské výroby a potravinové bezpečnosti. Očekává se, že změna klimatu bude mít dopad nejen na životní prostředí, ale také na zásobování vodou, což negativně ovlivní zemědělství, a přispěje tak ke zvýšení vysoké úrovně chudoby (UNPEI, 2022d). Mezi nejčastější zdroje znečištění ovzduší v hlavním městě patří především používání uhlí k vytápění (uhlí využívá téměř 75 % domácností), provoz tepelných elektráren, městské skládky a místní doprava. Město je v současné době na druhém místě na světě, co se týká míry znečištění ovzduší (UNEP, 2022).

Politické faktory

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky na svých webových stránkách již od roku 2016 upozorňuje na zvýšené bezpečnostní riziko v Kyrgyzstánu z důvodu možných sociálních nepokojů s ohledem na místní politický vývoj.

Ačkoliv je cestovní ruch pro Kyrgyzstán vítaným zdrojem příjmů, v důsledku nestabilní politické situace nedokáže svůj potenciál a lokalizační předpoklady rozvoje cestovního ruchu využít naplno (Baar, Kopeček, 2012).

Na základ posledního referenda v roce 2021 došlo k přechodu z dosavadního parlamentního systému na prezidentský systém vlády, byla přijata nová ústava a zásadní legislativní změny v mnoha oblastech. V současné době tak prezident vykonává funkci po dobu dvou pětiletých období namísto jednoho šestiletého. Kromě těchto událostí došlo ke vzniku veřejného poradního sboru a snížení počtu křesel v kyrgyzském zákonodárném sboru. Tímto krokem byl završen proces transformace politického systému a přechodu k centralizované formě vlády (Suh, 2022).

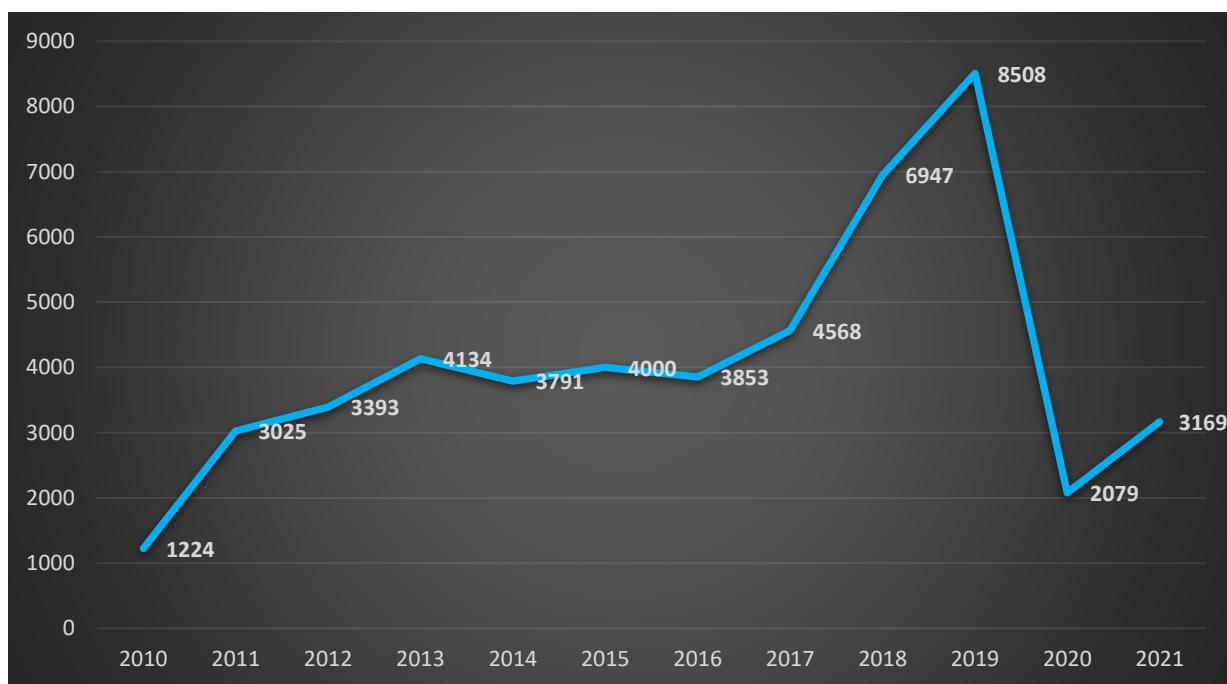
V Kyrgyzstánu působí řada organizací, které se zabývají regionálním rozvojem v oblasti cestovního ruchu, především ekoturismu. Mezi nejznámější patří například organizace Unison (založená v roce 2002), Kyrgyz Community Based Tourism Association „Hospitality Kyrgyzstan“ (KCBTA), Ecotrec, IsysKul Guides and Porters Association (IGPA) nebo NoviNomad.

5.1.2 Statistika cestovního ruchu

V roce 2022 vznikl Fond na podporu rozvoje cestovního ruchu v Kyrgyzské republice, jehož cíle jsou (Kudaiberdieva, 2022):

- tvorba pracovních míst v odlehlejších regionech země, zvyšování zaměstnanosti,
- zlepšení turistické infrastruktury,
- pořádání vzdělávacích programů,
- podpora sociálně zranitelných skupin obyvatelstva,
- zlepšení vzdělanostní úrovně obyvatel,
- zlepšení kvality poskytovaných služeb v oblasti cestovního ruchu,
- tvorba atraktivních a konkurenceschopných produktů cestovního ruchu,
- zvýšení počtu turistů navštěvujících Kyrgyzstán,
- zlepšení image země na mezinárodní úrovni.

Graf 5: Počty návštěvníků Kyrgyzstánu v letech 2010–2021 (v tis.)

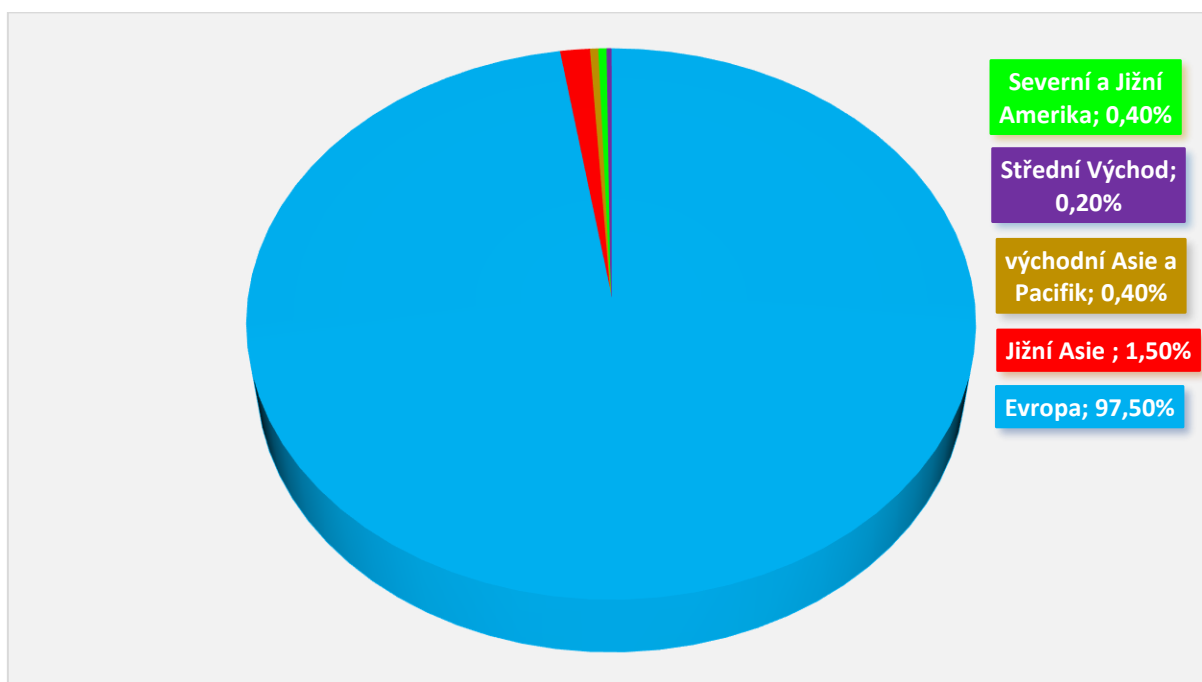

Zdroj: 145 Key Tourism Statistics (2022)

Jak dokládá výše uvedený graf, je zřejmé, že až do roku 2019 – s výjimkou let 2014 a 2016, kdy došlo k mírnému poklesu počtu příjezdů turistů – se zvýšil počet turistů cestujících do Kyrgyzstánu. V roce 2020 pak došlo v souvislosti s pandemií koronaviru k razantnímu poklesu, nicméně od následujícího roku (2021) je patrný opětovně rostoucí trend. Zatímco v roce 2020 navštívilo Kyrgyzstán 2 079 000 turistů, o rok dříve (v roce 2019) tento počet dosáhl 8 508 000, což představuje pokles o tři čtvrtiny.

Graf 6: Struktura příjezdového cestovního ruchu Kyrgyzstánu podle oblasti původu za rok 2021

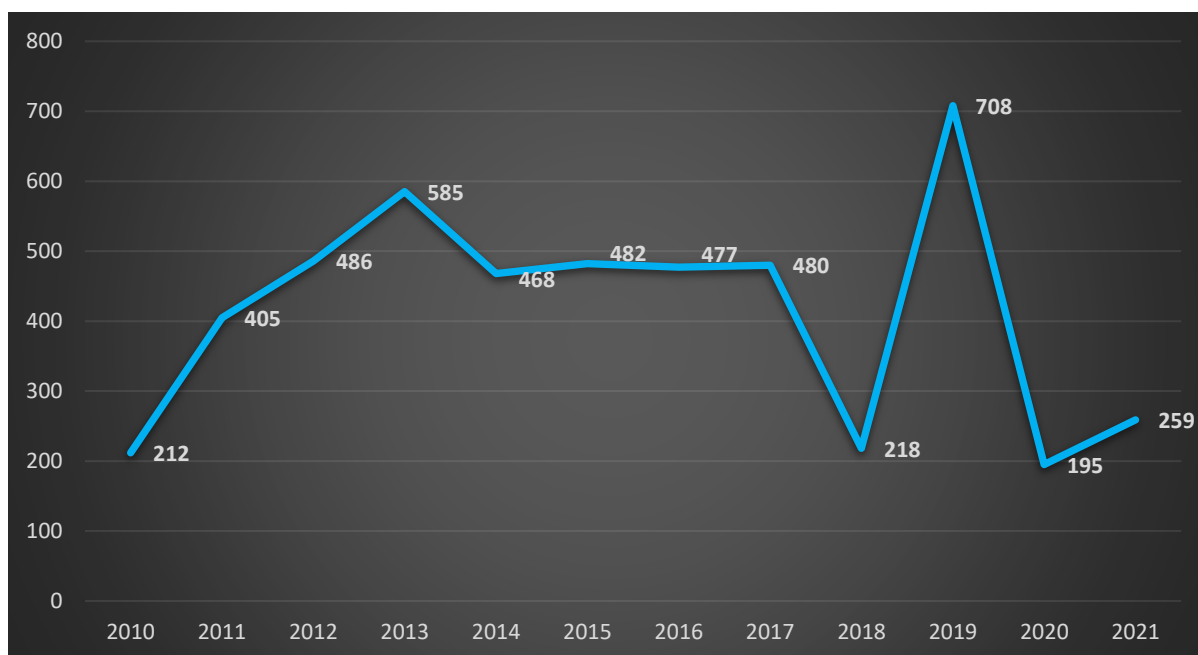

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (145 Key Tourism Statistics, 2022)

Podle údajů z grafu č. 6 je patrné, že nejvíce turistů mířících do Kyrgyzstánu pochází z Evropy, a to 97,5 %. Druhá příčka (s 1,5 %) patří jižní Asii, což představuje téměř zanedbatelný podíl na cestovním ruchu Kyrgyzstánu. Severní a Jižní Amerika, východní Asie a Pacifik se na cestovním ruchu podílejí shodně 0,3 %, Střední východ pak pouze 0,2 %.

Podle údajů UNWTO se turisté do Kyrgyzstánu v roce 2021 v 99,7 % dostávali prostřednictvím letecké dopravy, přičemž ještě například v roce 2010 se letecká doprava dělila s pozemní dopravou. V roce 2000 naopak letecká doprava představovala pouze 8 % a 92 % turistů do Kyrgyzstánu zavítalo prostřednictvím pozemní dopravy.

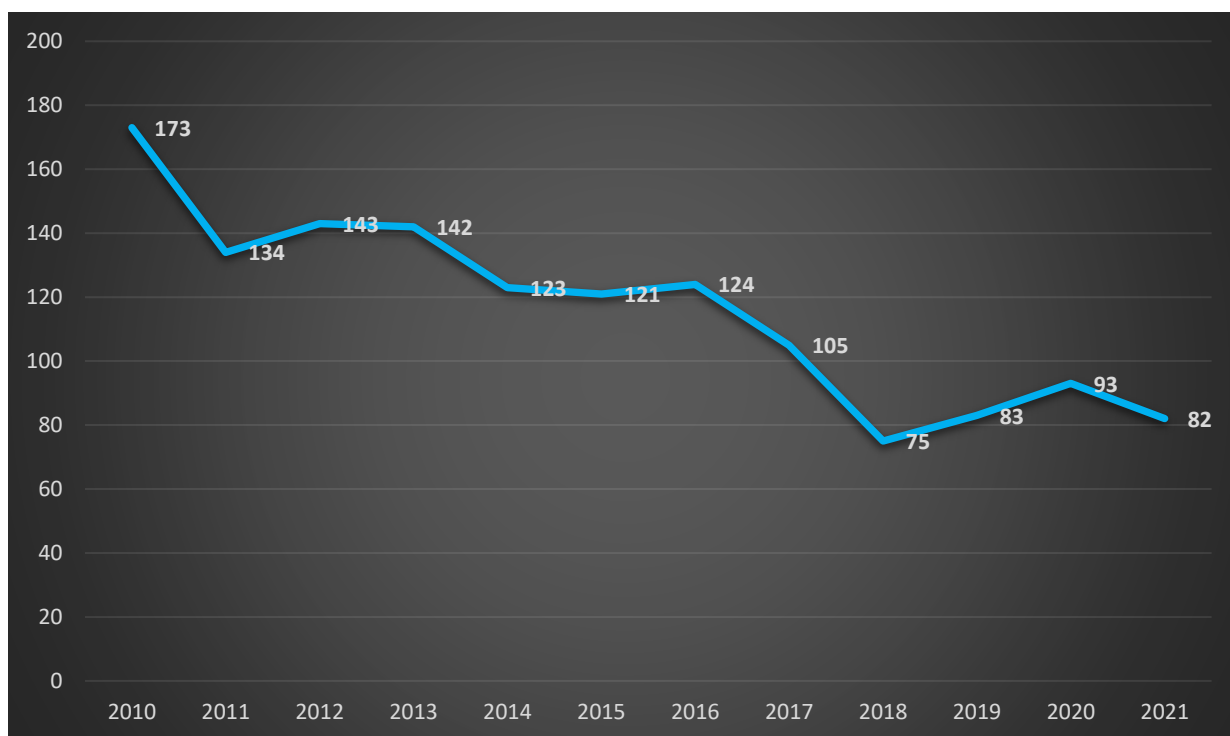
Graf 7: Příjmy z cestovního ruchu Kyrgyzstánu v letech 2010–2021 (v mil. USD)

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (145 Key Tourism Statistics, 2022)

Výše uvedený graf dokumentuje příjmy z cestovního ruchu Kyrgyzstánu v letech 2010 až 2021, kdy je zřejmé, že až do roku 2013 příjmy rostly, ovšem od následujícího roku je patrné kolísání, a to až do roku 2017. V roce 2018 byl zaznamenán velmi prudký pokles příjmů, nicméně v roce 2019 došlo k rapidnímu zvýšení na nejvyšší částku za sledované období. V roce 2020 vlivem pandemie koronaviru ovšem došlo k nejprudšímu poklesu za sledované období a příjmy se snížily na nejnižší částku za sledované období. Od roku 2021 je opět zřejmý pomalejší růst příjmů.

Graf 8: Příjmy z cestovního ruchu Kyrgyzstánu na jednoho turistu (v USD)

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (145 Key Tourism Statistics, 2022)

Příjmy z cestovního ruchu Kyrgyzstánu na jednoho turistu od roku 2010 výrazněji klesají, nejvýrazněji je to patrné v roce 2018, kdy příjmy na jednoho turistu dosáhly pouze 75 dolarů, což je také nejnižší částka za celé sledované období. Paradoxně rok 2020 (pandemie koronaviru) se na útratách turistů nijak zvlášť nepodepsal, příjmy z cestovního ruchu na jednoho turistu byly dokonce nejvyšší za období 2018–2021.

5.2 Uzbekistán

5.2.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Podle britského deníku Financial Times byl v roce 2017 Uzbekistán vyhlášen za jednu z deseti nejlepších zemí na světě z hlediska cestovního ruchu a přírodních a kulturních atraktivit (Khamidov, 2017).

Cestovní ruch, jako rozvíjející se sektor, v Uzbekistánu čelí od roku 2016 neustálým a soustavným reformám, jejichž cílem je diverzifikace obchodních příležitostí, nicméně celosvětová pandemie koronaviru tyto plány zcela narušila a příjmy podniků se výrazně snížily. Vláda se snaží napomoci průmyslu cestovního ruchu oživením po pandemii, nicméně situace je kritická, a je tak zapotřebí vybudovat spolupráce mezi řadou turistických zařízení tak, aby se vyrovnaly s nepříznivými důsledky (Saidmamatov et al., 2021).

LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY

Od rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 se bývalé sovětské republiky vyrovnávaly s nově nabytou nezávislostí a fungováním v tržní ekonomice. Třebaže transformace cestovního ruchu měla před sebou poměrně dlouhou cestu, potenciál přírodních a kulturních atraktivit i rozvoj služeb cestovního ruchu představovaly nezanedbatelnou výhodu (Airey, Shackley, 1997).

Uzbekistán je vnitrozemským státem, jehož hranice vede podél Aralského jezera. Území státu tvoří převážně pouště a horská pásma s úrodnou údolní oblastí, které mají kulturně-historické předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Jihovýchodní částí Uzbekistánu prochází pohoří Ťan-Šan, nejvyšším bodem v zemi je Adelunga Toghi (4 301 m n. m.) (Baar, Kopeček, 2012; Olimovich, 2015).

Na území Uzbekistánu se nachází celkem pět památek zapsaných v Seznamu světového dědictví UNESCO, mezi něž patří jedna přírodní a čtyři kulturní památky. Ze zmíněných kulturních památek je jedna na seznamu ohrožených (UNESCO, 2022c; UNESCO, 2022b):

- Západní Ťan-Šan (2016),
- Historické centrum města Buchara (1993) – město Buchara se nachází na Hedvábné stezce a je staré více než 2 000 let, přičemž se jedná o příklad středověkého města ve Střední Asii s téměř nedotčenou městskou strukturou. Mezi nejvýznamnější památky patří například hrobka Ismaila Samaniho, dílo muslimské architektury desátého století.,
- Historické centrum Šachrisabz (2000) – centrum se nachází na jihu země na Hedvábné stezce a je staré více než 2 000 let. Město obsahuje sbírku výjimečných památek a starověkých čtvrtí dokládající rozvoj města především v období jeho vrcholného rozkvětu za vlády říše Temur během 15.–16. století,
- Ichan Kala (1990) – jedná se o vnitřní město chráněné cihlovými zdmi vysokými přibližně deset metrů, které bylo posledním místem odpočinku karavan před přechodem pouště do Íránu. Ačkoliv se dochovalo jen velmi málo památek, jde o ucelený a dobře zachovaný příklad muslimské architektury Střední Asie,
- Samarkand – křižovatka kultur (2001) – historické město je křižovatkou světových kultur. Bylo založeno v 7. století před naším letopočtem, přičemž největší rozvoj byl patrný v období 14.–15. století.

REALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY

S rozvojem domácího cestovního ruchu v Uzbekistánu existuje reálná šance především na propagaci ekoturistiky, rozvoj ekologických a ekovýchovných aktivit, zapojení venkovských obyvatel do výrobního sektoru, a také zvýšení návštěvnosti chráněných území (Yakhshieva, 2019).

Uzbecká vláda vytváří strategii cestovního ruchu do roku 2030 s přihlédnutím ke globální krizi a konkurenčním podmínkám v odvětví cestovního ruchu. Rozvoj tak bude vyžadovat především netradiční přístup k přilákání turistů (Usmanova, 2022).

Od prvních dnů nezávislosti v roce 1991 disponoval Uzbekistán pouze čtyřmi turistickými společnostmi, v roce 2017 zde fungovalo na 800 hotelů s celkovou kapacitou cca 30 000 lůžek. K lednu roku 2021 bylo podle Státního statistického výboru v Uzbekistánu evidováno již téměř 1 200 hotelů (KUN.UZ, 2021).

V této zemi jsou registrovány celkem dvě letecké společnosti a země celkově disponuje 53 letišti. V Uzbekistánu funguje celkem 4 642 km železnic, přičemž v celosvětovém srovnání se tak umístil na 42. pozici. Dále země disponuje téměř 90 000 km silnic, v celosvětovém měřítku je díky tomu na 56. místě, 1 100 km vodních cest (66. místo v celosvětovém porovnání) (Explore All Countries – Uzbekistan, 2022).

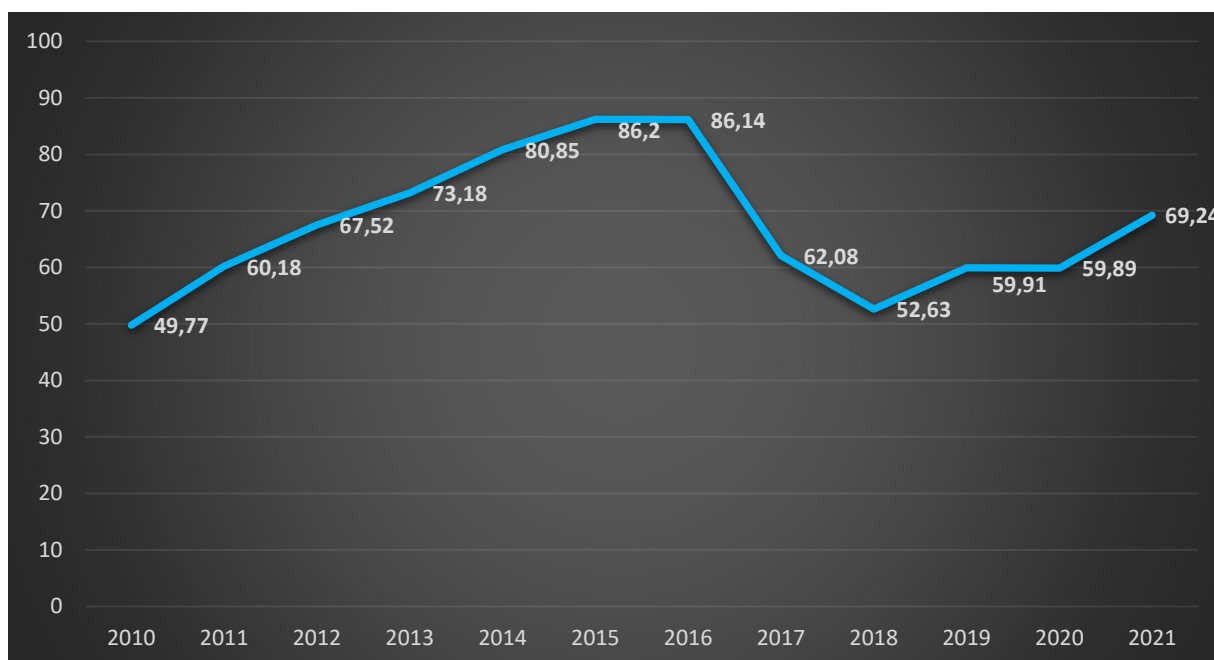
Nejjednodušeji se lze do Uzbekistánu dopravit letecky, poněkud zdlouhavější cesta je po železnici. Železniční spojení funguje také mezi důležitými městy v zemi. Dopravu zajišťují rovněž autobusy (Hedvabnastezka, 2016).

SELEKTIVNÍ PŘEDPOKLADY

Ekonomické faktory

Uzbekistán je, stejně jako Kyrgyzstán, chudým státem, ovšem ve srovnání s Kyrgyzstánem je na tom z ekonomického hlediska lépe. Uzbecký režim patří mezi nejttotalitárnější, je téměř srovnatelný například s tím, který panuje v Severní Koreji (Fatlandová, 2021 s. 310).

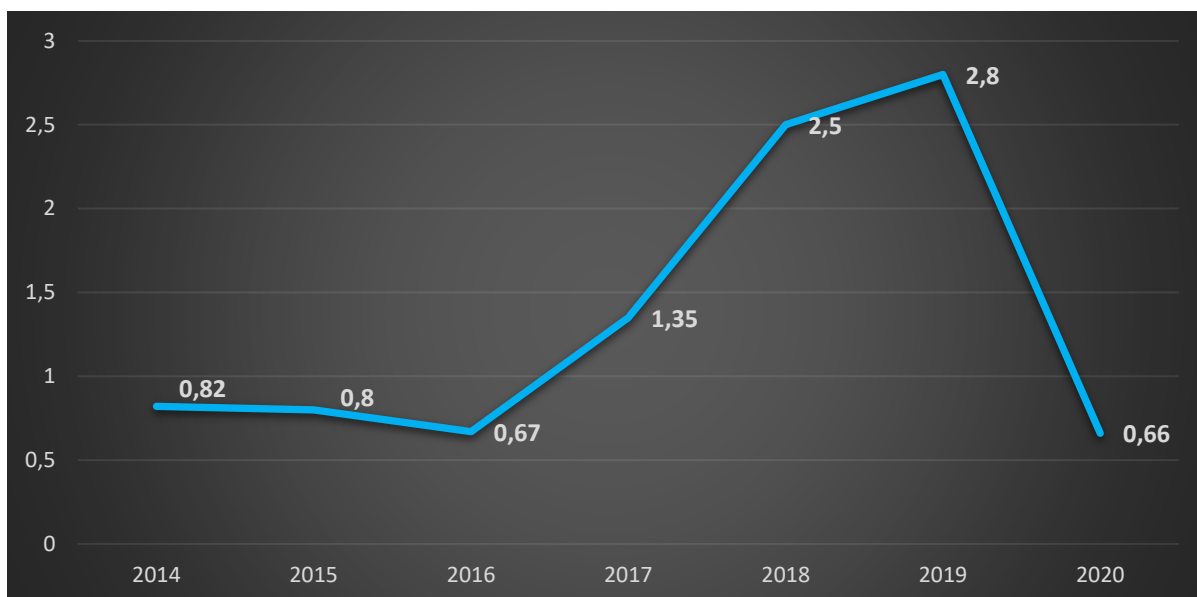
Graf 9: Vývoj hrubého domácího produktu Uzbekistánu v letech 2010–2021 (v mld. USD)

Zdroj: *World Development Indicators; vlastní úprava autorem(2022)*

Z výše uvedeného grafu je patrné, že hrubý domácí produkt Uzbekistánu v letech 2010 až 2015 poměrně prudce rostl, přičemž právě v roce 2015 dosáhl 86,2 miliardy dolarů, což byla také nejvyšší hodnota hrubého domácího produktu za sledované období. V následujícím roce 2016 došlo k velmi mírnému poklesu, v roce 2017 byl pak zřejmý velmi prudký propad. Roku 2018 se hrubý domácí produkt dostal na své minimum za sledované období. Od roku 2019 hrubý domácí produkt opět roste (s výjimkou roku 2020, kdy bylo zaznamenáno téměř nepatrné snížení). V roce 2021 činil hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele 1 983 dolarů. Uzbekistán tak podle Světové banky patří mezi státy s nižším středním příjmem.

Graf 10: Podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu Uzbekistánu v letech 2014–2020 (v %)

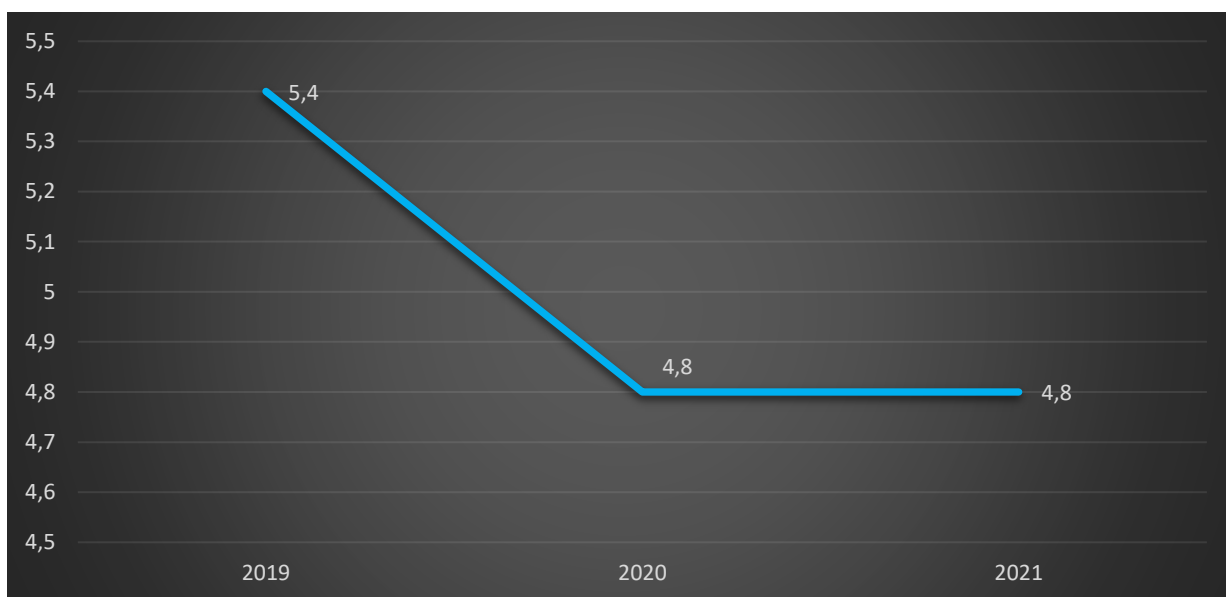

Zdroj: *The Global Economy, 2022b*; vlastní úprava autorem práce

Ačkoliv hrubý domácí produkt Uzbekistánu až na několik výjimek roste, podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu měl rostoucí tendenci do roku 2019. Nejvyšší podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu byl zaznamenán právě v roce 2019, kdy dosáhl 2,8 %, nejnižší naopak o rok později (v roce 2020), kdy došlo vlivem pandemie koronaviru k poklesu na 0,66 %.

Jen pro srovnání – celosvětový průměr podílu cestovního ruchu na hrubém domácím produktu (na základě hodnocení 125 zemí) v roce 2020 činil 3,4 %.

Graf 11: Podíl cestovního ruchu na zaměstnanosti Uzbekistánu v letech 2019–2021 (v %)

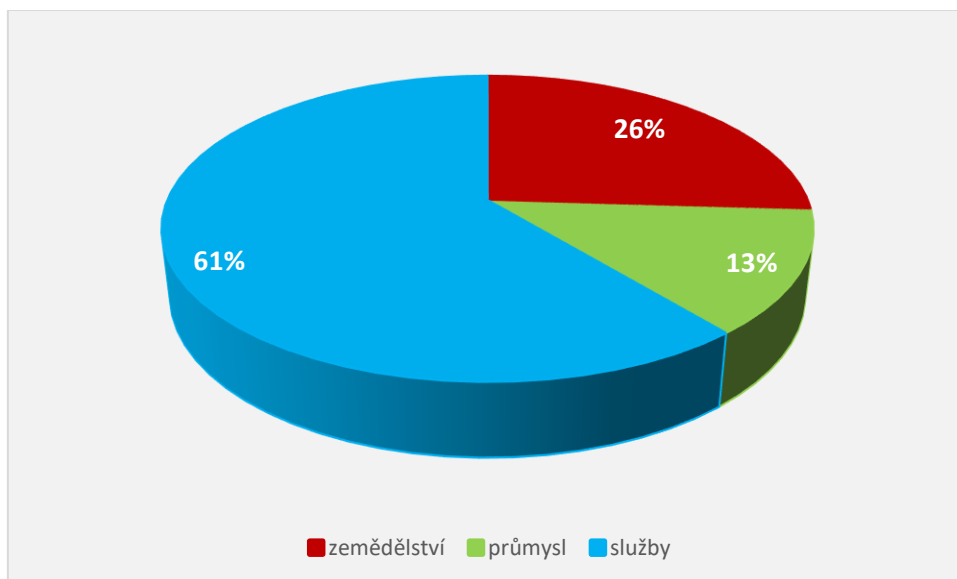
Zdroj: World Travel & Tourism Council, 2022; vlastní úprava autorem práce

Cestovní ruch se na zaměstnanosti podílí zhruba pěti procenty, přičemž v roce 2021 se tento podíl držel na 4,8 %.

Od své nezávislosti si vláda Uzbekistánu do značné míry udržuje příkazové hospodářství sovětského typu s dotacemi a přísnými kontrolami výroby, cen a také přístupu k zahraniční měně. Navzdory pokračujícím snahám o diverzifikaci plodin zůstává zemědělství zaměřeno převážně na bavlnu, přičemž Uzbekistán je pátým největším světovým vývozcem bavlny a sedmým největším producentem. Růst Uzbekistánu byl tažen především státem vedenými investicemi a vývoz zemního plynu, bavlny a zlata představuje významný podíl na příjmech.

Graf 12: Struktura zaměstnanosti Uzbekistánu

Zdroj: *Explore All Countries – Uzbekistan (2022)*; vlastní úprava autorem

Výše uvedený graf dokumentuje podíl jednotlivých oblastí na celkové zaměstnanosti, přičemž je zřejmé, že téměř dvě třetiny veškerého obyvatelstva (61 %) pracují v odvětví služeb. Čtvrtina lidí (26 %) je zaměstnána v zemědělství, nejméně (pouze 13 %) jich pak pracuje v průmyslovém odvětví.

Životní prostředí

Mezi hlavní ekologické problémy Uzbekistánu patří slanost a znečištění půdy i vody, k nimž přispívají především chemikálie používané v zemědělství (hnojiva, pesticidy apod.). Zásadním problémem je také vysychání Aralského jezera, kde se také koncentrují chemikálie, nebo riziko vyhynutí mnoha druhů savců a ptáků (Advameg, 2022).

Politické faktory

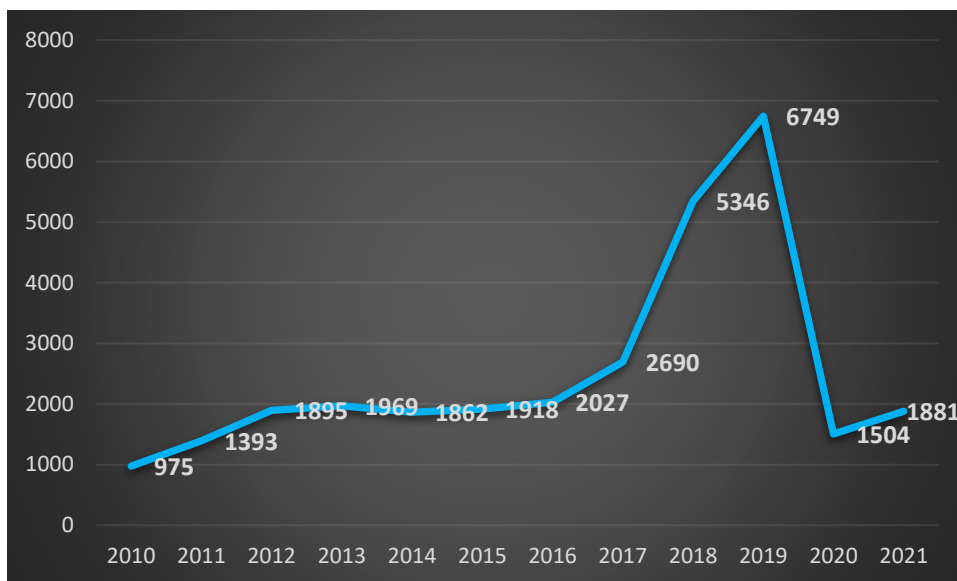
Uzbekistán si v nedávných letech prošel etnickými střety (Baar, Kopeček, 2012).

V uzbecké autonomní republice Karakalpakstán byl v červenci roku 2022 vyhlášen výjimečný stav z důvodu probíhající demonstrace, přičemž Ministerstvo zahraničních věcí České republiky doporučilo českým občanům odložit cestu. Hraniční přechod mezi Uzbekistánem a Kazachstánem byl dočasně uzavřen.

Prezident je v Uzbekistánu volen přímo většinovým hlasováním na pětileté funkční období (v roce 2002 bylo toto funkční období prodlouženo na sedm let, a následně bylo v roce 2011 opět vráceno na pět let). Poslední prezidentské volby se konaly v roce 2021 (Explore All Countries – Uzbekistan, 2022).

5.2.2 Statistika cestovního ruchu

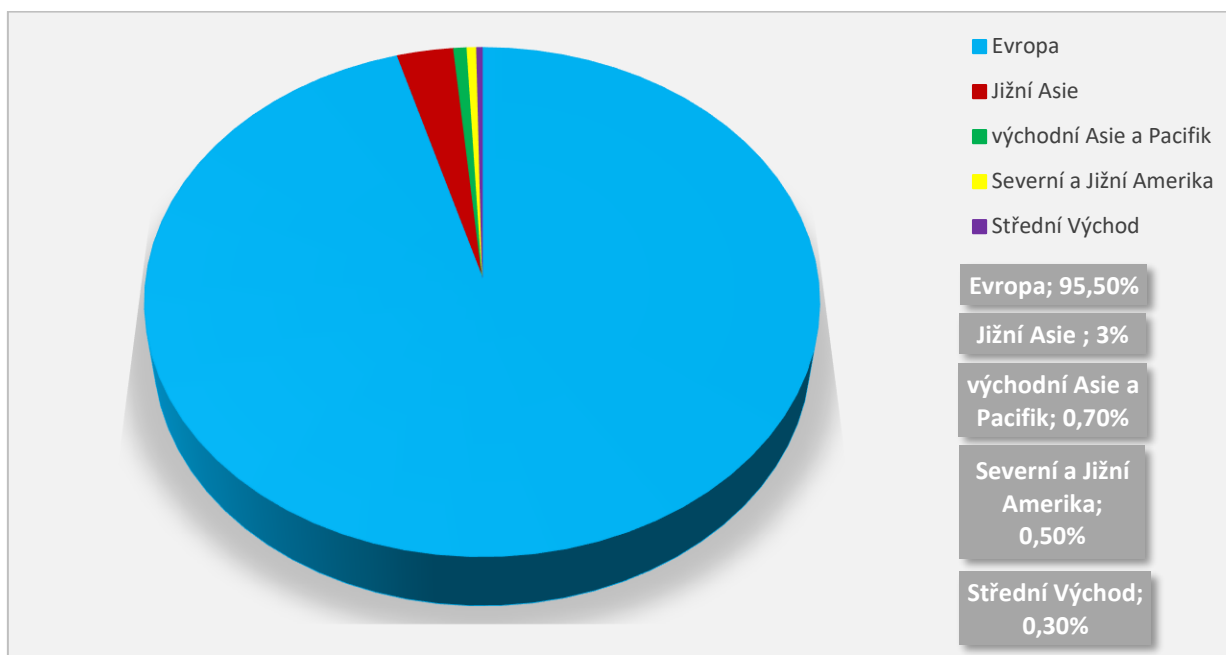
Graf 13: Počty návštěvníků Uzbekistánu v letech 2010–2021 (v tis.)

Zdroj: *Tourism in Uzbekistan (2020)*; vlastní úprava autorem

Jak dokládá výše uvedený graf, je zřejmé, že až do roku 2019 – s výjimkou roku 2014, kdy došlo k mírnému poklesu počtu příjezdů turistů – přibývalo turistů cestujících do Uzbekistánu. Roku 2020 pak došlo v souvislosti s pandemií koronaviru k razantnímu poklesu, nicméně v roce 2021 se projevil mírně rostoucí trend. Zatímco v roce 2020 navštívilo Uzbekistán 1 500 000 turistů, o rok dříve (v roce 2019) jich bylo 6 749 000, což představuje pokles téměř o čtyři pětiny.

Graf 14: Struktura příjezdového cestovního ruchu Uzbekistánu podle oblasti původu za rok 2021

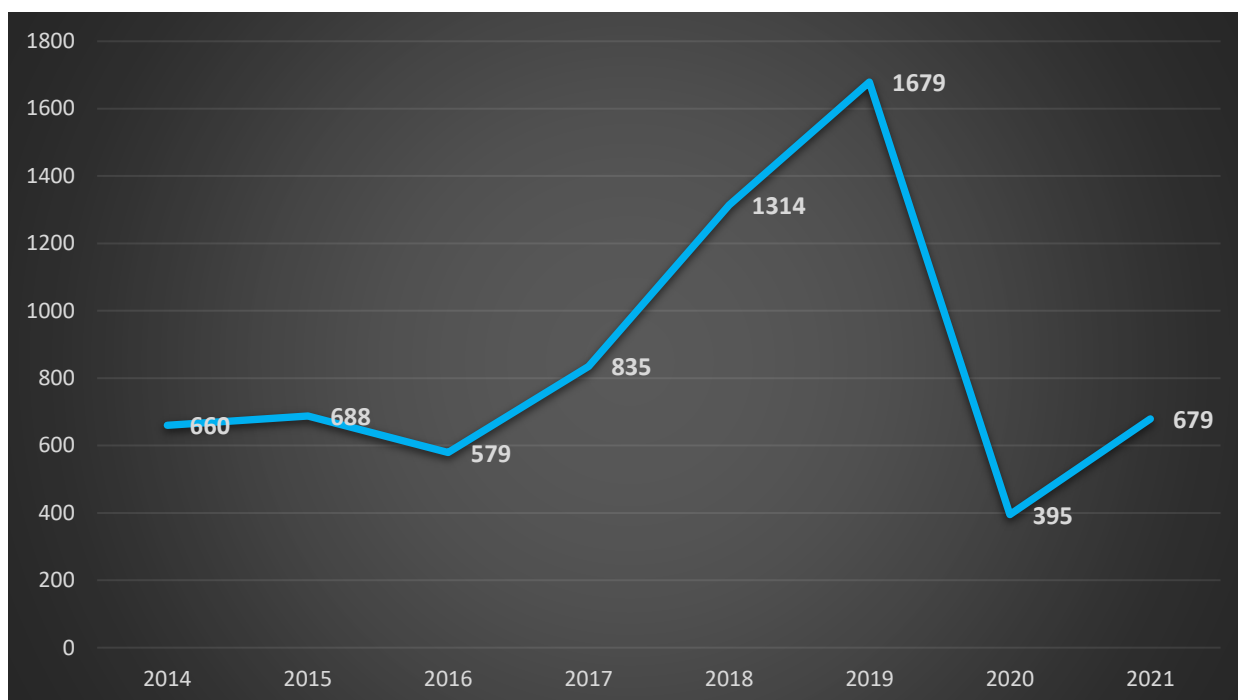

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (145 Key Tourism Statistics, 2022)

Na základě údajů z grafu č. 14 je patrné, že největší počty turistů směřujících do Uzbekistánu pochází z Evropy, a to 95,5 %. Druhá příčka (s 3 %) patří jižní Asii, což i tak představuje téměř zanedbatelný podíl na cestovním ruchu Uzbekistánu. Východní Asie a Pacifik se na cestovním ruchu podílejí 0,7 %, Severní a Jižní Amerika 0,5 % a Střední východ pak pouze 0,3 %.

Podle údajů UNWTO se turisté do Uzbekistánu v roce 2019 v 90 % dostávali prostřednictvím pozemní dopravy, pouze každý desátý návštěvník pak přicestoval letadlem. Ještě například v roce 2010 se letecká doprava na příjezdovém cestovním ruchu podílela téměř jednou čtvrtinou (23 %). Roku 2000 pak naopak letecká doprava představovala 93 %.

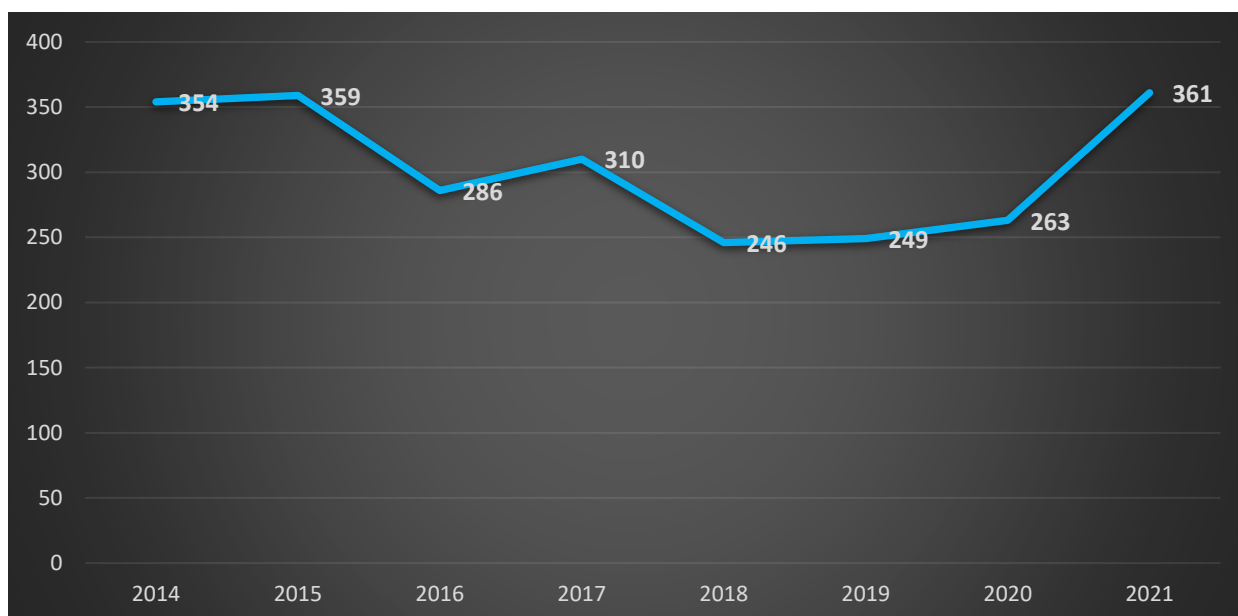
Graf 15: Příjmy z cestovního ruchu Uzbekistánu v letech 2010–2021 (v mil. USD)

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (145 Key Tourism Statistics, 2022)

Příjmy z cestovního ruchu Uzbekistánu – s výjimkou roku 2016, kdy došlo k mírnému poklesu – výrazně rostly, a to až do roku 2019, kdy dosáhly 1,679 miliardy dolarů, což je také nejvyšší částka za sledované období. V roce 2020 byl vlivem pandemie koronaviru zaznamenán prudký pokles příjmů, ovšem následujícího roku (2021) se příjmy opět výrazněji zvýšily.

Graf 16: Příjmy z cestovního ruchu Uzbekistánu na jednoho turistu (v USD)

Zdroj: Vlastní zpracování z dostupných údajů (145 Key Tourism Statistics, 2022)

Příjmy z cestovního ruchu Uzbekistánu na jednoho turistu od roku 2014 výrazněji kolísaly, nejvýraznější pokles byl patrný v roce 2018, kdy příjmy na jednoho turistu dosáhly pouze 246 dolarů, což je také nejnižší částka za celé sledované období. Paradoxně rok 2020 (pandemie koronaviru) se na útratě turistů nijak zvlášť nepodepsal, příjmy z cestovního ruchu na jednoho turistu byly dokonce vyšší než v roce 2018 nebo 2019. V roce 2021 byly ovšem zaznamenány nejvyšší příjmy z cestovního ruchu na jednoho turistu za celé sledované období a dosáhly hodnoty 361 dolarů.

6 Výzkumné šetření

Součástí předloženého textu je také výzkumné šetření, které hraje důležitou roli. Výzkumným šetřením se rozumí určitý nástroj, v jehož rámci se využívají metody registrace, vypracování a zhodnocení zkoumaných jevů.

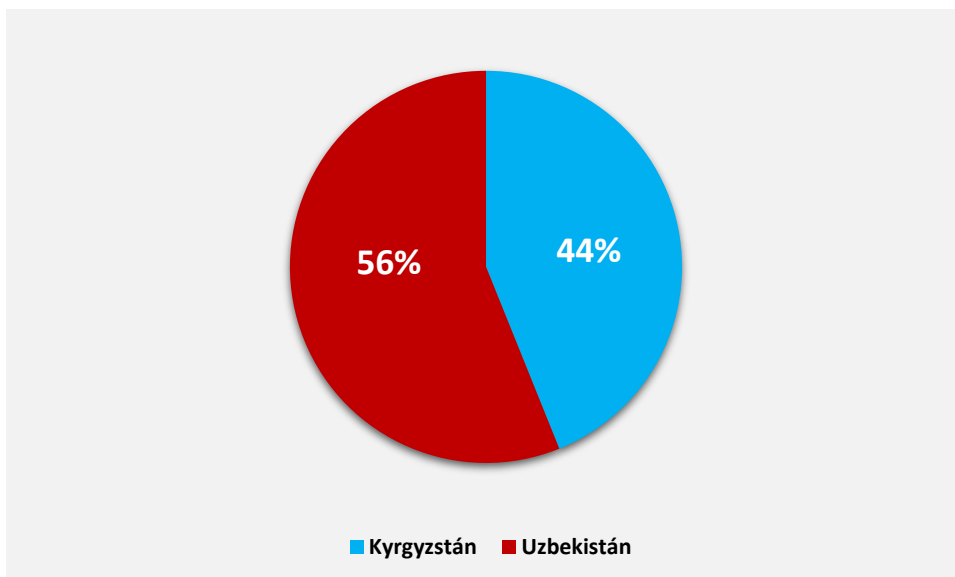
Výzkumné šetření bude provedeno prostřednictvím dotazování, což je podle Kozla, Mynářové a Svobodové (2011) také jedním z nejrozšířenějších metod sběru dat. Dotazníkové šetření je kvantitativním způsobem sběru dat a rozumí se jím předem připravený formulář určený k vyplňování. Dotazníkové šetření by mělo být srozumitelné a anonymní. Výsledky dotazníkového šetření se obvykle zpracovávají prostřednictvím statistických metod a využívají se nejčastěji grafy nebo tabulky.

6.1 Metodika a výběr respondentů

Dotazníkové šetření bylo připraveno a provedeno mezi místními obyvateli jednotlivých států – tedy v Uzbekistánu a Kyrgyzstánu – během Summer School pořádané PEF ČZU v Kyrgyzstánu na AUCA v Biškeku a během autorovy soukromé cesty regiony v létě roku 2022. K tomuto účelu sloužil elektronický dotazník šířený prostřednictvím serveru Survio, v němž byly kombinovány uzavřené a otevřené otázky a jehož cílem bylo zjištění silných i slabých stránek regionů a přístupu místních obyvatel k cestovnímu ruchu. Dotazník byl distribuován mezi místní obyvatele, a to především místní studenty při návštěvě univerzit.

6.2 Vyhodnocení výzkumného šetření

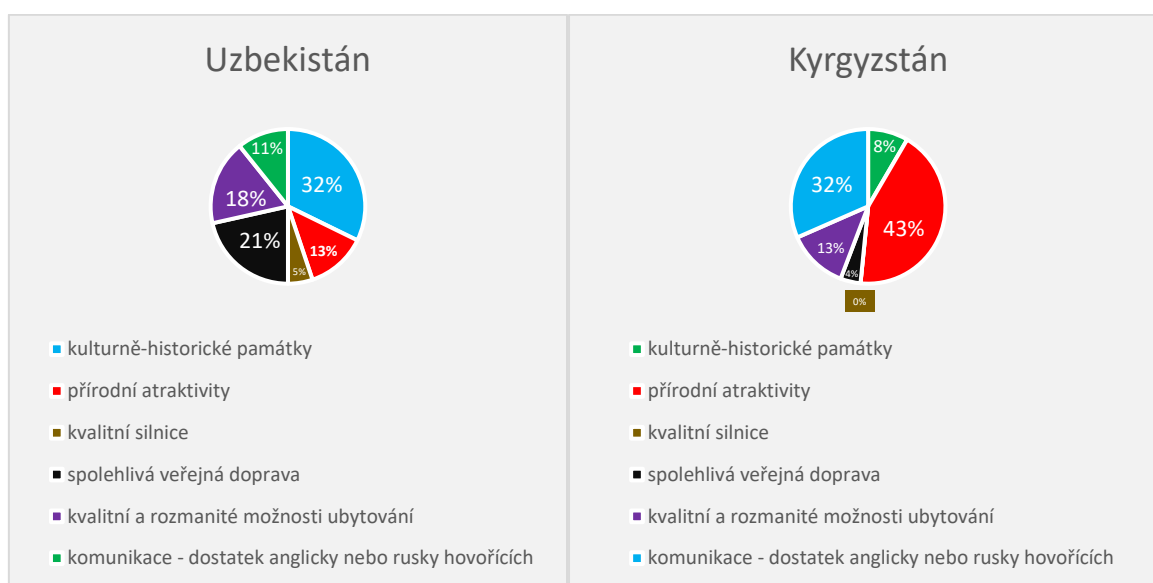
Graf 17: Ze které země pocházíte?

Zdroj: Vlastní zpracování

Úvodní otázka ukazuje, že více dotazovaných respondentů (69) pochází z Uzbekistánu, zatímco 54 respondentů z Kyrgyzstánu. Účelem této otázky bylo především rozdělení do dvou skupin, přičemž následující odpovědi již budou hodnoceny zvlášť pro Uzbekistán a zvlášť pro Kyrgyzstán takovým způsobem, aby mohlo dojít k porovnání výsledků dotazníkového šetření pro obě země.

Graf 18: Jaké silné stránky v rámci cestovního ruchu má vaše země?

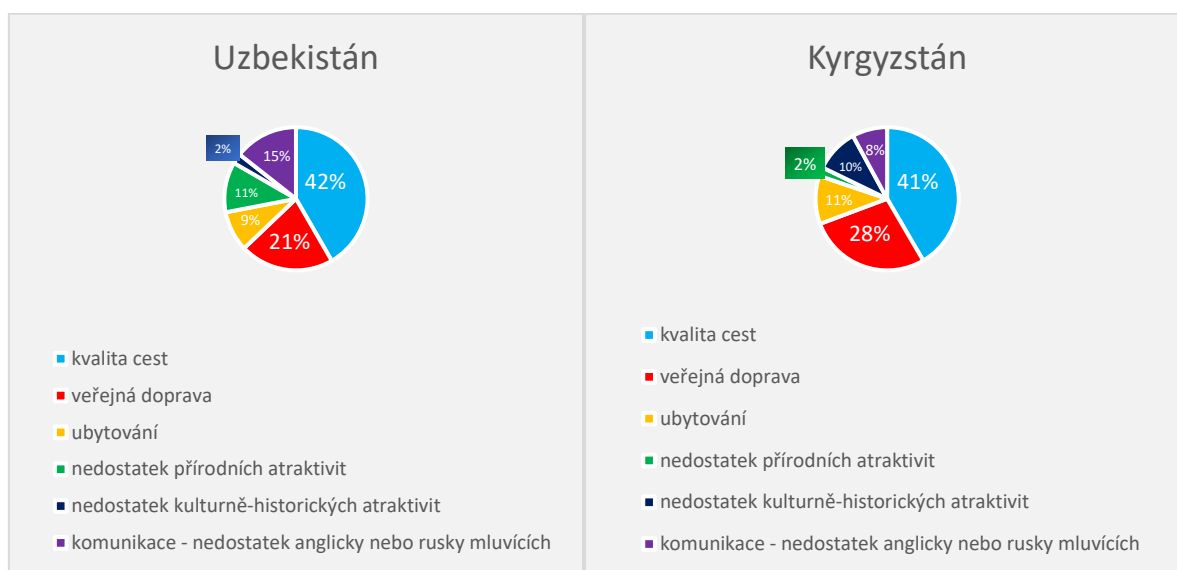

Zdroj: Vlastní zpracování

Druhá otázka se zabývala pohledem místních obyvatel na silné stránky jejich země původu v souvislosti s cestovním ruchem, přičemž bylo možné vybírat více odpovědí. Téměř třetina (32 %) obyvatel Uzbekistánu vybrala jako silnou stránku kulturně-historické památky. Druhou nejčastěji volenou silnou stránkou (21 %) byla spolehlivá veřejná doprava. Pomyslnou třetí příčku (s 18 %) obsadily kvalitní a rozmanité možnosti ubytování. Přírodní zajímavosti byly zvoleny 27krát (13 %) a komunikační schopnosti 23krát (11 %). Za nejméně významnou silnou stránku považovali Uzbekové kvalitu silnic.

Na druhé straně v Kyrgyzstánu místní obyvatelé nejčastěji uváděli jako silnou stránku především přírodní atraktivity, a to ve 43 %. Třetina obyvatel (32 %) pak jako druhou nejsilnější stránku zmiňuje komunikační schopnosti. Třináct procent obyvatel se domnívá, že silnou stránkou Kyrgyzstánu jsou kvalitní a rozmanité možnosti ubytování. Kulturně-historické památky byly zvoleny osmkrát (8 %) a spolehlivá veřejná doprava čtyřikrát (4 %). Kvalitu silnic jako silnou stránku neoznačil žádný dotazovaný respondent.

Graf 19: Jaké slabé stránky spojené s cestovním ruchem má vaše země?

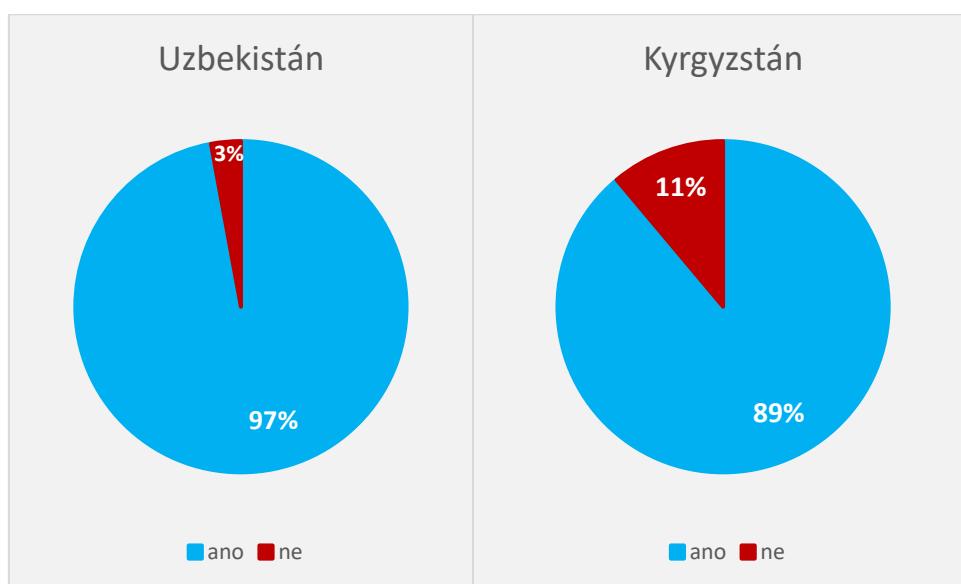
Zdroj: Vlastní zpracování

Uzbekové považují za významný problém kvalitu cest (55krát vybráno, jde o 42 % odpovědí). Ostatní odpovědi již nebyly tak vysoce procentuálně zastoupeny – veřejná doprava byla zvolena 28× (21 %), jazyková vybavenost obyvatel 19× (15 %), 15 odpovědí (11 %) poukazovalo na nedostatek přírodních atraktivit, 12 odpovědí (9 %) na problémy s ubytováním a pouhé tři odpovědi (2 %) ukázaly na nedostatek kulturně-historických atraktivit.

V případě Kyrgyzstánu jeho obyvatelé jako největší problém zmiňovali v téměř shodném zastoupení jako Uzbekové (tj. 41 %) také kvalitu cest. Druhou nejčastěji zmiňovanou odpovědí (28 %) byla veřejná doprava. Jako pomyslná třetí nejslabší stránka se jeví ubytování (11 %). Každý desátý obyvatel (10 %) si myslí, že v zemi je nedostatek kulturně-historických atraktivit. Problém s komunikací zmínilo pouze 8 % dotazovaných respondentů. Pouhá 2 % (tj. dvě odpovědi) poukazují na nedostatek přírodních atraktivit.

Graf 20: Myslíte si, že rozvoj turismu by pro vaši zemi byl dobrý? Pokud ano, proč (např. pracovní příležitosti, zvýšení příjmů, zlepšení ekonomiky země, představení vaší země dalším národnostem apod.)?

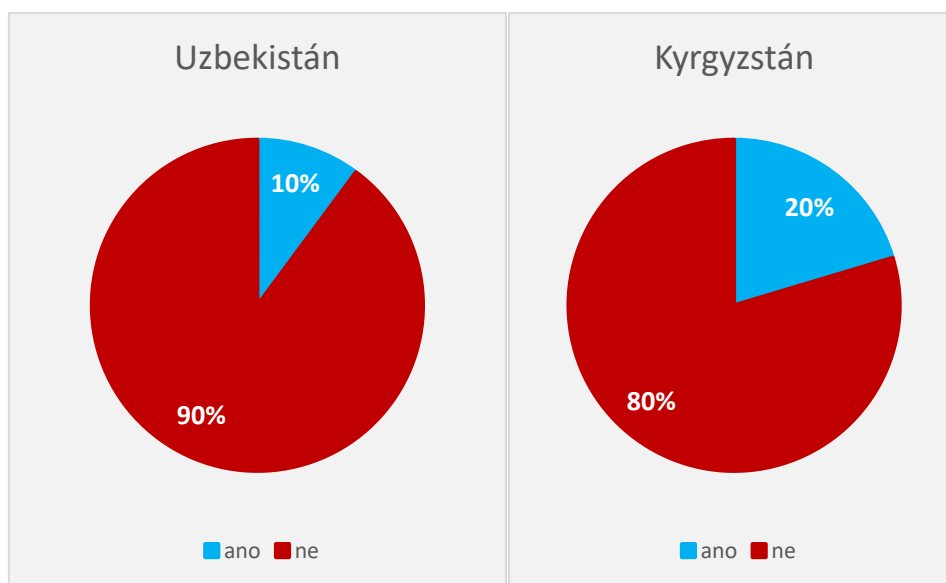

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato otázka se zabývala názorem místních obyvatel na rozvoj cestovního ruchu. S rozvojem cestovního ruchu se pojí nejen pozitivní, ale také negativní dopady na místní obyvatele, ekonomiku, krajinu nebo kulturu. Touto otázkou byl zjišťován pozitivní dopad rozvoje cestovního ruchu. V Uzbekistánu se 97 % dotazovaných respondentů vyjádřilo k rozvoji cestovního ruchu kladně. Respondenti měli dále možnost vyjádřit se k této otázce formou volné odpovědi, přičemž veškeré odpovědi zmiňovaly především pozitivní dopad cestovního ruchu na ekonomiku země, jedenáct respondentů uvedlo vytvoření nových pracovních míst, pět respondentů vyšší příjmy v oblastech s rozvinutým cestovním ruchem. Dvaadvacet respondentů zmínilo jako důležitý aspekt možnost představit svou zemi ostatním národnostem.

Celkem 89 % obyvatel Kyrgyzstánu považuje rozvoj cestovního ruchu ve své zemi za kladný, přičemž mezi nejčastější důvody patřily též především pozitivní dopad na ekonomiku země nebo příležitost k rozvoji infrastruktury.

Graf 21: Myslíte si, že rozvoj cestovního ruchu může vaši zemi ohrozit? Pokud ano, jaké hrozby za tímto rozvojem vidíte (např. ztráta národní kulturní identity, globalizace, zvýšení cen, zničení přírodních oblastí či kulturně-historických památek turisty, čerpání přírodních zdrojů, např. pitné vody apod.)?

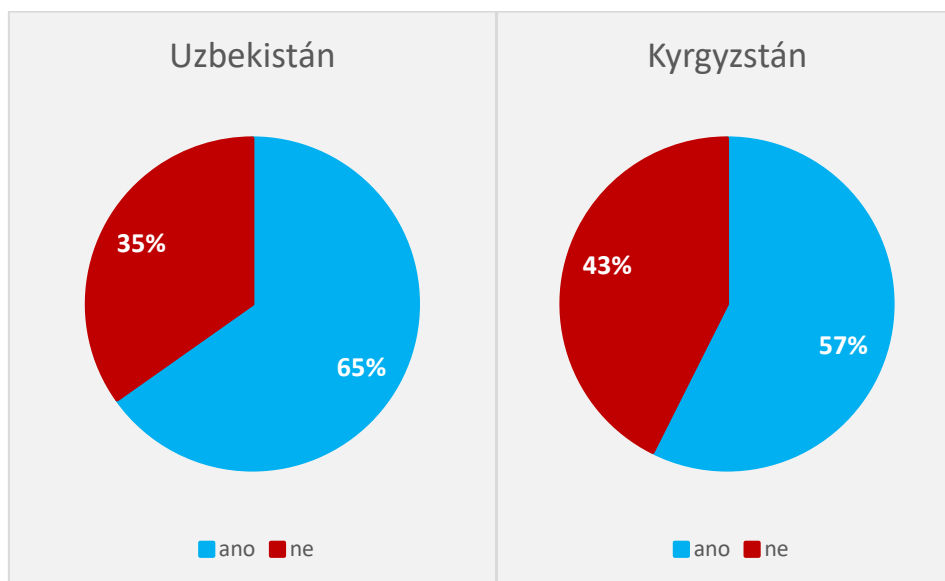

Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci otázky týkající se negativních dopadů nebo hrozeb rozvoje cestovního ruchu uvedlo 90 % obyvatel Uzbekistánu, že cestovní ruch nepovažuje za hrozbu. Zbývajících deset procent dotazovaných respondentů (celkem sedm) jako důvod zmínilo obavy z nárůstu cen v oblasti, jeden respondent uvedl strach ze zničení památek a znečištění přírody turisty.

V Kyrgyzstánu považují cestovní ruch za hrozbu ve více případech, a to rovnou ve 20 % (80 % dotazovaných respondentů nepovažuje cestovní ruch za hrozbu), přičemž mezi nejčastěji uváděné důvody patřily, stejně jako v Uzbekistánu, ničení přírodních atraktivit a také ztráta autenticity.

Graf 22: Myslíte si, že je vaše země zajímavá pro turisty vyhledávající přírodní atrakce? Můžete doporučit takové místo ve vaší zemi?

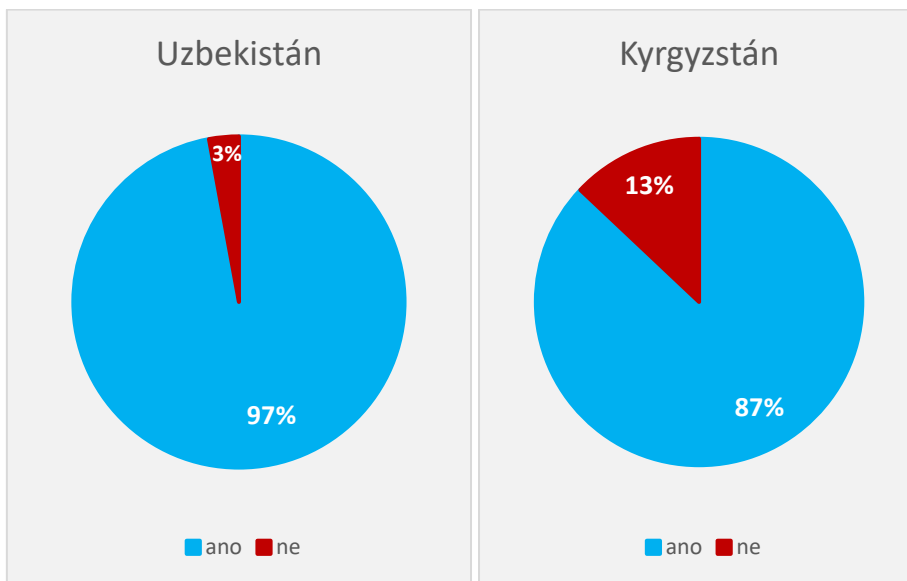

Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci této otázky bylo zjišťováno, zda mají země dostatečné lokalizační podmínky rozvoje cestovního ruchu. Dotazovaní mohli dále doporučit zajímavé místo ve své domovině, které by měl turista navštívit. V Uzbekistánu se 65 % respondentů vyjádřilo kladně na otázku, zda může jejich země zaujmout turisty svými přírodními atraktivitami. Sedmnáct procent respondentů dokonce uvedlo vlastní doporučení, přičemž sedm dotazovaných doporučilo návštěvu Aralského moře, šest respondentů poukázalo na národní přírodní rezervace, tři odkázali na horské, blíže nespecifikované oblasti a jeden respondent upozornil na horská údolí pohoří Nuratau a Ferganské údolí.

Celkem 57 % dotazovaných obyvatel Kyrgyzstánu je přesvědčeno, že jejich země má dostatečnou nabídku přírodních atraktivit, přičemž nejčastěji bylo k návštěvě doporučováno jezero Issyk-kul.

Graf 23: Myslíte si, že vaše země má dostatek kulturně-historických památek? Pokud ano, které/kde?

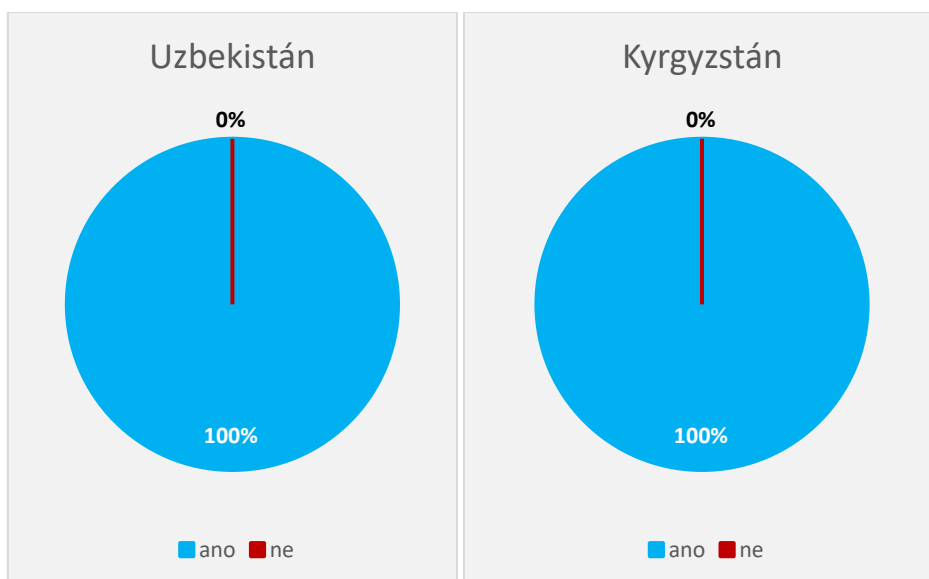

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato otázka byla položena jako obdoba předchozí; v tomto případě však byla pozornost upřena na názor dotazovaných respondentů na vybavenost jejich země kulturně-historickými památkami. Celkově 97 % obyvatel je přesvědčeno, že v Uzbekistánu je nabídka kulturně-historických atraktivit dostatečná, včetně bohaté historie. Veškerá doporučení k návštěvě pak zmiňovala památky Hedvábné stezky.

Podobný názor mají také obyvatelé Kyrgyzstánu, nicméně 13 % jeho obyvatel nesdílí názor, že je v zemi dostatek kulturně-historických památek. Doporučení k návštěvě pak odkazovala také na památky Hedvábné stezky nebo na hlavní město.

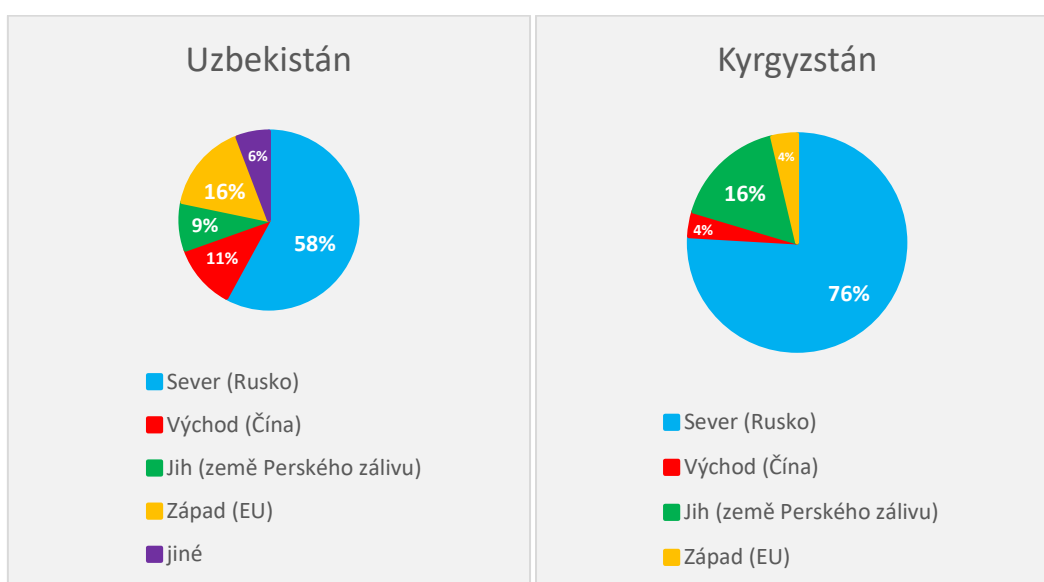
Graf 24: Pomohl(a) byste zahraničnímu turistovi v nouzi (pokud se ztratí, je okraden apod.)?

Zdroj: Vlastní zpracování

Zmíněnou otázkou měl autor práce zjistit ochotu obyvatel dané země pomoci turistovi v nouzi. Jejím cílem byl výzkum selektivních předpokladů rozvoje cestovního ruchu, do nichž patří mimo jiné také mentalita místních obyvatel nebo ochota komunikovat s turisty. Všichni dotazovaní (Uzbekové i Kyrgyzové) souhlasili, že by v případě nouze turistovi pomohli. Jeden z respondentů dokonce zmínil přísloví „Host je stejně významný jako tvůj otec“, z čehož lze dovodit, že je v Uzbekistánu zcela běžné nabídnout turistům svoji pohostinnost.

Graf 25: Jakým směrem si myslíte, že je vaše země geopoliticky orientována?

Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci této otázky byla pozornost soustředěna na zjištění stavu geopolitického směřování země, jak je vnímáno z pohledu místních obyvatel, přičemž toto směřování může ovlivnit další rozvoj cestovního ruchu, včetně jeho forem. V Uzbekistánu se nadpoloviční většina dotázaných respondentů (58 %) domnívá, že jejich země směřuje především ke geopolitickému severu, tedy k Rusku. Jedenáct dotázaných respondentů (16 %) si myslí, že jejich země směřuje spíše na západ, tedy směrem k Evropské unii. Dalších jedenáct procent dotázaných respondentů vidí Uzbekistán jako směřující k východu, tedy k Číně, a jen 9 % má za to, že směřují k jihu (tedy k zemím Perského zálivu). Respondenti, kteří uvedli směřování své země jako jiné, do povinné doplňující odpovědi uvedli Střední Asii (3×) a Uzbekistán (1×).

V Kyrgyzstánu je 76 % obyvatel přesvědčeno, že jejich země směřuje k severu, tedy k Rusku. Šestnáct procent dotazovaných respondentů soudí, že Kyrgyzstán směřuje spíše k jihu, což jsou země Perského zálivu. Shodně 4 % dotazovaných respondentů má za to, že jejich země směřuje k Číně nebo k Evropské unii.

6.3 Shrnutí a SWOT analýza

Cílem této kapitoly je shrnutí a vytvoření SWOT analýzy, tedy analýzy silných a slabých stránek, příležitostí a rizik obou států na základě provedené analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu a výzkumného šetření, které bylo provedeno prostřednictvím dotazníkového šetření.

6.3.1 Kyrgyzstán

Kyrgyzstán je lokalitou s rozmanitou krajinou a ekosystémy, která mimo jiné disponuje alpskými pastvinami, nádherným pohořím s horskými štíty, ledovci, jezery, vyprahlými kaňony, polopouštěmi a květinovými údolími. Kromě toho se Kyrgyzstán může chlubit bohatou historií a rozmanitým kulturním dědictvím, zahrnujícím asijské nomádské tradice a řadu starověkých civilizací podél Hedvábné stezky, přičemž tři památky jsou zapsány v seznamu UNESCO. Navzdory této široké nabídce a příhodným lokalizačním předpokladům je cestovní ruch Kyrgyzstánu pořád spíše okrajovým sektorem kyrgyzské ekonomiky s nižším podílem na celkovém hrubém domácím produktu. Oblast služeb je velmi úzká a kapacita nedostatečně rozvinutá (nedostatek ubytovacích zařízení, nedostatek kvalifikovaného personálu, nedostatečně rozvinutá infrastruktura). Turistická infrastruktura se pomalu zlepšuje, ovšem je zapotřebí velkých kapitálových investic, a to především ze zahraničí. Významně se zlepšuje také propagace. Zásadním nedostatkem je skutečnost, že je Kyrgyzstán od roku 2006 na černé listině Evropské unie, to evropským dopravcům brání provozovat přímé trasy do země, což

značně brzdí další rozvoj cestovního ruchu. Třebaže je povědomí o Kyrgyzstánu zatím poměrně malé, vyhlídky na růst v odvětví cestovního ruchu jsou velmi povzbudivé, se značným potenciálem a množstvím nevyužitých zdrojů (Jenish, 2018; Trade, 2022).

Tabulka 7: SWOT analýza předpokladů rozvoje cestovního ruchu Kyrgyzstánu

	Silné stránky	Slabé stránky
Interní (vnitřní) vlivy	<ul style="list-style-type: none"> • bohatá historie, • rozmanitá krajina, • biologická rozmanitost, • tři památky zapsané v seznamu UNESCO, • snaha o rozvoj udržitelného cestovního ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • nestabilní politická situace, • zvýšené bezpečnostní riziko pro turisty, • významná chudoba, • nízké povědomí o destinaci, • nízký podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu, • nedostatek kvalifikovaného personálu, • nemožnost provozovat přímé lety z Evropy
	Příležitosti	Rizika/hrozby
Externí (vnější) vlivy	<ul style="list-style-type: none"> • rozvoj udržitelného cestovního ruchu, • obrovské množství nevyužitých zdrojů, • získávání zahraničních investic, • rozvoj infrastruktury, • rozvoj nabídky služeb cestovního ruchu, • potenciál pro rozvoj dobrodružného cestovního ruchu, • zvýšení povědomí o destinaci, • možnost provozování přímých letů z Evropy. 	<ul style="list-style-type: none"> • neustálé zhoršování životního prostředí (zejména ovzduší v hlavním městě), • korupce, • problémy při získávání zahraničních investic, • klesající význam silniční dopravy.

Zdroj: Vlastní zpracování

Kyrgyzstán je lokalitou s rozmanitou krajinou a ekosystémy, která mimo jiné disponuje alpskými pastvinami, nádherným pohořím s horskými štíty, ledovci, jezery, vyprahlými kaňony, polopouštěmi a květinovými údolími. Kromě toho se Kyrgyzstán může chlubit bohatou historií a rozmanitým kulturním dědictvím, zahrnujícím asijské nomádské tradice a řadu starověkých civilizací podél Hedvábné stezky, přičemž tři památky jsou zapsány v seznamu UNESCO. Navzdory této široké nabídce a příhodným lokalizačním předpokladům cestovní ruch Kyrgyzstánu zůstává stále spíše okrajovým sektorem kyrgyzské ekonomiky s nižším podílem na celkovém hrubém domácím produktu. Oblast služeb je velmi slabá a kapacita nedostatečně rozvinutá (nedostatek ubytovacích zařízení, nedostatek kvalifikovaného personálu, nedostatečně rozvinutá infrastruktura). Turistická infrastruktura se pomalu zlepšuje, ovšem je zapotřebí velkých kapitálových investic, a to především ze zahraničí. Významně se

zlepšuje také propagace. Zásadní nedostatek představuje skutečnost, že je Kyrgyzstán od roku 2006 na černé listině Evropské unie, což evropským dopravcům brání provozovat přímé trasy do země, což výrazně brzdí další rozvoj cestovního ruchu. i když je povědomí o Kyrgyzstánu zatím poměrně malé, vyhlídky na růst v odvětví cestovního ruchu vypadají velice povzbudivě, se značným potenciálem a řadou nevyužitých zdrojů (Jenish, 2018; Trade, 2022).

6.3.2 Uzbekistán

Tabulka 8: SWOT analýza předpokladů rozvoje cestovního ruchu Uzbekistánu

	Silné stránky	Slabé stránky
Interní (vnitřní) vlivy	<ul style="list-style-type: none"> • bohatá historie, • potenciál přírodních a kulturních atraktivit, • pět památek zapsaných v seznamu UNESCO, • propagace ekoturistiky, • poměrně široká a rozvinutá železniční síť. 	<ul style="list-style-type: none"> • neustálé reformy, • nekvalitní infrastruktura (především dopravní), • chudoba (ne tak velká jako v Kyrgyzstánu), • zanedbatelný podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu, • totalitní stát, • slanost a znečištění půdy a vody.
	Příležitosti	Rizika/hrozby
Externí (vnější) vlivy	<ul style="list-style-type: none"> • rostoucí příjmy z cestovního ruchu na jednoho turistu, • zapojení místních obyvatel do výrobního sektoru, • rozvoj turistické infrastruktury i mimo hlavní město, • zahraniční investice do infrastruktury. 	<ul style="list-style-type: none"> • etnické střety, • rostoucí znečišťování životního prostředí, • klesající význam letecké dopravy.

Zdroj: Vlastní zpracování

Uzbekistán je stát uprostřed Střední Asie a díky své bohaté historii, přírodním i kulturním atraktivitám a přátelským lidem má značný potenciál pro růst cestovního ruchu (disponuje celkem pěti památkami zapsanými v seznamu UNESCO). Uzbekistán byl po dlouhou dobu turistům uzavřen a vláda zahájila reformy, aby otevřela přístup ke svému historickému a kulturnímu dědictví, aby umožnila rozvoj cestovního ruchu. Cílem je tak rozšířit služby cestovního ruchu, což ovšem vyžaduje masivní investice do infrastruktury, přičemž plán počítá s výstavbou tří, potažmo čtyřhvězdičkových hotelů. Země se dále snaží přilákat zahraniční turisty modernizací letišť. Zahraniční investoři nacházejí nejvíce příležitostí v oblasti pohostinství. Mezinárodní hotelové značky lze najít pouze v hlavním městě Taškentu, nicméně poptávka po globálních franšízách a hotelech je značná i v jiných městech (Uzbekistan – Country Commercial Guide, 2022).

Závěrem autor vyhodnocuje stanovené hypotézy:

1) Nejčastějším účelem návštěvy regionů jsou především kulturně-historické nebo přírodní atraktivity.

Tuto hypotézu je možné potvrdit u obou zemí, neboť na bázích analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu i dotazníkového šetření vyšla shoda v tom, že státy mají relativně dostatečnou nabídku kulturně-historických i přírodních atraktivit.

2) Cestovní ruch není jedním z hlavních zdrojů příjmů v regionech a služby zde nejsou dostatečně rozvinuté.

Ačkoliv má cestovní ruch značný potenciál v obou zemích, ani v jedné z nich není využíván dostatečně, neboť zde významně zaostává jak kvantita, tak i kvalita infrastruktury cestovního ruchu, především právě dopravní infrastruktura, ale také suprastruktura (ubytovací zařízení apod.). Ze zmíněných důvodů nemůže cestovní ruch v regionech generovat dostatečný příjem.

7 Závěr

Cílem diplomové práce bylo porovnání potenciálu cestovního ruchu Kyrgyzstánu a Uzbekistánu na základě analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu regionu Střední Asie a provedení výzkumného šetření prostřednictvím dotazníkového šetření.

Práce je členěna do pěti kapitol, přičemž první z nich se zabývala literární rešerší a vymezením základních pojmů z oblasti cestovního ruchu. Byly zde nastíněny pojem cestovního ruchu, jeho význam, typologie cestovního ruchu se zaměřením na formy a druhy cestovního ruchu. Dále byly zmíněny specifika cestovního ruchu, historický vývoj a také předpoklady rozvoje cestovního ruchu, mezi které patří lokalizační, realizační a selektivní předpoklady.

Druhá kapitola byla věnována charakteristice regionu Střední Asie, kde byly stručně popsány geografie, demografie a cestovní ruch tohoto regionu. Byly zde krátce charakterizovány všechny země regionu Střední Asie – tedy Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán.

Ve třetí kapitole byl nastíněn cíl předloženého textu, včetně metodiky k jeho vypracování, a byly zde také stanoveny hypotézy.

Čtvrtá kapitola si kladla za cíl seznámit čtenáře s analýzou rozvoje cestovního ruchu v Kyrgyzstánu a Uzbekistánu. V rámci této kapitoly byly nastíněny předpoklady rozvoje cestovního ruchu s ohledem na lokalizační, realizační a selektivní předpoklady. Dále byla stručně zmíněna statistika cestovního ruchu obou zemí.

V páté, závěrečné kapitole bylo uskutečněno výzkumné šetření. To bylo provedeno prostřednictvím dotazníkového šetření mezi obyvatelstvem porovnávaných států, tedy mezi obyvateli Uzbekistánu a Kyrgyzstánu. Na závěr kapitoly byly na základě provedené analýzy předpokladů rozvoje cestovního ruchu (ze čtvrté kapitoly) a dotazníkového šetření zjištěné informace shrnuty a vyhodnoceny prostřednictvím analýzy SWOT, tedy analýzy silných a slabých stránek, příležitostí a rizik, a byly zde také potvrzeny stanovené hypotézy. z provedených analýz tedy vyplynulo, že nejčastějším účelem návštěvy regionů jsou kulturně-historické a přírodní atraktivity, že cestovní ruch není ani v jedné regionu hlavním zdrojem příjmů a služby cestovního ruchu jsou zde nedostatečně rozvinuté.

Informace ke zpracování předložené práce byly čerpány ze sekundárních zdrojů, především z tištěné české i zahraniční literatury, odborných cizojazyčných zdrojů, dostupných internetových zdrojů, statistik apod.

8 Seznam použitých zdrojů

1. ADVAMEG. 2022. Asia and Oceania. *Nationsencyclopedia.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://www.nationsencyclopedia.com/Asia-and-Oceania/index.html>
2. AIREY, D., SHACKLEY, M. 1997. Tourism development in Uzbekistan. *Tourism Management*. 18(4), 199–208. ISSN 1879-3193.
3. AMO. 2011. *Střední Asie* [online]. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-St%C5%99edn%C3%AD-Asie-UNSC.pdf>
4. BAAR, V., KOPEČEK, V. 2012. *Destinace cestovního ruchu - Asie* [online]. Ostravská univerzita v Ostravě [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/5932109-Ksg-mcras-destinace-cestovniho-ruchu-asie.html>
5. BERÁNEK, J. 2016. *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: Mag Consulting. ISBN 9788086724461.
6. BUNGHEZ, C. L. 2016. The importance of tourism to a destination's economy. *Journal of Eastern Europe Research in Business & Economics*. 2016(2016), 1–9. ISSN 2169-0367.
7. COWAN, P. J. 2007. Geographic usage of the terms Middle Asia and Central Asia. *Journal of Arid Environments*. 69(2), 359–363. ISSN 1095-922X.
8. CUNNINGHAM, M. 2021. Central Asia. In: *Britannica.com* [online]. 21. 9. 2022 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Central-Asia>
9. CZECH TRADE. 2022a. Souhrnné teritoriální informace. In: *Businessinfo.cz* [online]. 15. 6. 2022 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/uzbekistan-souhrnna-teritorialni-informace/2/>
10. CZECH TRADE. 2022b. Tádžikistán. In: *Businessinfo.cz* [online]. 15. 6. 2022 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/tadzikistan-souhrnna-teritorialni-informace/2/>

11. CZECH TRADE. 2022c. Turkmenistán. In: *Businessinfo.cz*[online]. 15. 6. 2022 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/turkmenistan-souhrnna-teritorialni-informace/2>
12. CZECH TRADE. 2022d. Uzbekistán In: *Businessinfo.cz*[online]. 15. 6. 2022 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/uzbekistan-souhrnna-teritorialni-informace/2>
13. CZECH TRADE. 2023. Kyrgyzstán. In: *Businessinfo.cz* [online]. 1. 2. 2023 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/kyrgyzstan-souhrnna-teritorialni-informace/2>
14. FATLANDOVÁ, E. 2021. *Sověťistán: Na cestě Turkmenistánem, Kazachstánem, Tádžikistánem, Kyrgyzstánem a Uzbekistánem*. Praha: Albatros. ISBN 9788076622128.
15. GEOMIN. 2022. Přírodní rizika v Kyrgyzstánu. *Geominprojects.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://www.geominprojects.com/29-prirodni-rizika.html>
16. GOELDNER, C. R., RITCHIE, J. R. B. 2014. *Cestovní ruch: principy, příklady, trendy*. Brno: BizBooks. ISBN 9788026502982.
17. HAMARNEH IVETA, I. 2012. *Geografie turismu: Mimoevropská teritoria*. Praha: Grada. ISBN 9788024775463.
18. HEDVABNASTEZKA. 2016. Doprava. In: *Hedvabnastezka.cz* [online]. 25. 11. 2016 [cit. 2022-11-14]. Dostupné z: <https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/asie/kyrgyzstan/asie-kyrgyzstan-doprava/>
19. JAKUBÍKOVÁ, D. 2009. *Marketing v cestovním ruchu*. Praha: Grada. ISBN 9788024732473.
20. JENISH, N. 2018. *Tourism sector in Kyrgyzstan: trends and challenges* [online]. Bishkek: University of Central Asia [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.ucentralasia.org/media/bytfagur/uca-ippa-wp42tourismeng.pdf>
21. KALINOVÁ, O. 2022. Kyrgyzstán nabízí šance i českým vodohospodářským firmám. In: *Export.cz* [online]. 7. 4. 2022 [cit. 2022-11-08]. Dostupné

- z: <https://www.export.cz/aktuality/kyrgyzstan-nabizi-sance-i-ceskym-vodohospodarskym-firmam/>
22. KANTARCI, K. 2007a. Perceptions of foreign investors on the tourism market in central Asia including Kyrgyzstan, Kazakhstan, Uzbekistan, Turkmenistan. *Tourism Management*. 28(3), 820–829. ISSN 1879-3193.
  23. KANTARCI, K. 2007b. The image of Central Asia countries: Kyrgyzstan, Kazakhstan, Uzbekistan, and Turkmenistan. *Tourism Analysis*. 12(4), 307–318. ISSN 2254-0644.
  24. KANTARCI, K. et al. 2016. Tourism in Central Asia. In: KANTARCI, K. et al. *The Routledge handbook of tourism in Asia*. Oxfordshire: Routledge, s. 295–306. ISBN 9781138784581.
  25. KHAMIDOV, O. 2017. New stage of tourism development in Uzbekistan: actual problems and perspectives. *World Scientific News*. 86(3), 134–149. ISSN 2392-2192.
  26. KOKAISL, P. 2006. *Pastevecká společnost v proměnách času: Kyrgyzstán a Kazachstán*. Praha: Nostalgie. ISBN 9788073081195.
  27. KOTÍKOVÁ, H. 2013. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Grada. ISBN 9788024746036.
  28. KOZEL, R., MYNÁŘOVÁ, L., SVOBODOVÁ, H. 2011. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 9788024772981.
  29. KUDAIBERDIEVA, S. 2022. New Tourism Development Fund in Kyrgyzstan: What Is It and What Is It For? In: *Cabar.asia* [online]. 27. 4. 2022 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://cabar.asia/en/new-tourism-development-fund-in-kyrgyzstan-what-is-it-and-what-is-it-for>
  30. KUN.UZ. 2021. Statistics Committee announces data on the number of hotels in Uzbekistan. In: *Kun.uz* [online]. 24. 9. 2021 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://kun.uz/en/news/2021/09/24/statistics-committee-announces-data-on-the-number-of-hotels-in-uzbekistan>
  31. MARIOT, P. 1983. *Geografia cestovního ruchu*. Bratislava: VEDA vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
  32. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. 2022. Kyrgyzstán. *Mzv.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-01]. Dostupné

- z: [https://www.mzv.cz/jnp/cz/vyhledavani/index\\$219343.html?text=Kyrgyzst%C3%A1n](https://www.mzv.cz/jnp/cz/vyhledavani/index$219343.html?text=Kyrgyzst%C3%A1n)
33. MIRVALD, S. 1996. *Geografie cestovního ruchu*. 3., upr. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 80-7082-288-0.
  34. MUBINOVNA, R. F. Fostering regional tourism: exploring the potential of agritourism. *Gwalior Management AcademY*, 119.
  35. OLIMOVICH, D. I. 2015. Tourism potential of Uzbekistan. *Lucrările Seminarului Geografic "Dimitrie Cantemir"*. 40, 125–130. ISSN 2344-0805.
  36. PALATKOVÁ, M. 2011. *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice, význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích, evropská integrace a mezinárodní turismus*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3750-8.
  37. PARIONA, A. 2022. What Are The Five Regions Of Asia? In: *Worldatlas.com* [online]. 14. 12. 2022 [cit. 2022-12-22]. Dostupné z: <https://www.worldatlas.com/articles/the-four-regions-of-asia.html>
  38. RYGLOVÁ, K., BURIAN, M., VAJČNEROVÁ, I. 2011. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada. ISBN 9788024740393.
  39. SAIDMAMATOV, O. et al. 2021. "Impact of COVID-19 on the Tourism Industry of Uzbekistan and State Support during the Pandemic". [online]. In: CHEN, J. S. (Ed.) *Advances in Hospitality and Leisure (Advances in Hospitality and Leisure, Vol. 17)*. Bingley: Emerald Publishing Limited, s. 163–174 [cit. 2022-11-01]. ISBN 978-1-80071-273-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.1108/S1745-354220210000017009>
  40. SALA, R., DEOM, J. M. 2015. *Geography and Cultural Landscapes of Kazakhstan*.
  41. SCHWAB, K. 2019. *The Global Competitiveness Report 2019* [online]. Geneva: World Economic Forum [cit. 2022-11-01]. ISBN 978-2-940631-02-5. Dostupné z: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
  42. SUH, J. 2022. Explore All Countries – Kyrgyzstan. *Cia.gov* [online]. 18. 7. 2022 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kyrgyzstan/#economy>
  43. THE GLOBAL ECONOMY. 2022a. Kyrgyzstan: International tourism revenue, percent of GDP. *Theglobaleconomy.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-08]. Dostupné

- z: https://www.theglobaleconomy.com/Kyrgyzstan/international_tourism_revenue_to_GDP/
44. THE GLOBAL ECONOMY. 2022b. Uzbekistan: International tourism revenue, percent of GDP *Theglobaleconomy.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: https://www.theglobaleconomy.com/uzbekistan/international_tourism_revenue_to_GDP/
45. THE WORLD BANK GROUP. 2022a. Countries and Economies. *Data.worldbank.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/country>
46. THE WORLD BANK GROUP. 2022b. World Bank in Central Asia. *Worldbank.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/region/eca/brief/central-asia>
47. THE WORLD BANK GROUP. 2022c. World Development Indicators. *Datatopics.worldbank.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>
48. TOWNER, J. 1995. What is tourism's history? *Tourism management*. 16(5), 339–343. ISSN 1879-3193.
49. TRADE. 2022. Kyrgyz Republic – Country Commercial Guide. In: *Trade.gov* [online]. 8. 8. 2022 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/kyrgyz-republic-travel-and-tourism>
50. TRADING ECONOMICS. 2022. Kyrgyzstan Tourist Arrivals. *Trandinfeconomics.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/kyrgyzstan/tourist-arrivals>
51. TURDUMAMBETOV, B. 2014. Tourism development in the post-Soviet and post-revolutionary country: a case study of Kyrgyzstan. *International Journal of Liberal Arts and Social Science*. 2(6), 73–87. ISSN 2307-924X.
52. UNDP. 2022. The tourism Kyrgyzstan wants, the tourism Kyrgyzstan needs: Adventure and Sustainable Tourism. In? *Undp.org* [online]. 19. 10. 2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: <https://www.undp.org/kyrgyzstan/stories/tourism-kyrgyzstan-wants-tourism-kyrgyzstan-needs-adventure-and-sustainable-tourism>
53. UNEP. 2022. UNEP sounds the alarm on air quality in the Kyrgyz capital. In: *Unep.org* [online]. 9. 2. 2022 [cit. 2022-11-14]. Dostupné

- z: <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unep-sounds-alarm-air-quality-kyrgyz-capital>
54. UNESCO. 2022a. Kyrgyzstan – UNESCO. *Whc.unesco.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/KG>
55. UNESCO. 2022b. Uzbekistan – UNESCO. *Whc.unesco.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/uz>
56. UNESCO. 2022c. World Heritage List. *Whc.unesco.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/?search=uzbekistan&order=country>
57. UNPEI. 2022d. Kyrgyzstan UN Environment. *Unpei.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-14]. Dostupné z: <https://www.unpei.org/kyrgyzstan-2/>
58. USMANOVA, S. 2022. Tourism in Uzbekistan: After the Pandemic, a New Strategy. In: *The diplomat.com* [online]. 8. 4. 2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2022/04/tourism-in-uzbekistan-after-the-pandemic-a-new-strategy/>
59. WHS. 2022. Western Tien-Shan. *Worldheritagesite.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://www.worldheritagesite.org/list/Western+Tien-Shan>
60. WORLD DATA. 2022. Tourism in Uzbekistan. *Worlddata.info* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.worlddata.info/asia/uzbekistan/tourism.php>
61. WORLD ECONOMIC FORUM. 2022. *Travel & Tourism Development Index 2021 Rebuilding for a Sustainable and Resilient Future* [online]. Geneva: World Economic Forum [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Travel_Tourism_Development_2021.pdf
62. WORLD TRAVEL & TOURISM COUNCIL. 2022. Economic Impact Reports. *Wttc.org* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://wttc.org/research/economic-impact>
63. YAKHSHIEVA, Z., YAKHSHIEVA, M. 2019. Ecotourism as a Subsystem of Tourism in Uzbekistan. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*. 7(12), 220–223. ISSN 2056-5852.
64. Šauer a kol., 2015

65. Geografie cestovního ruchu, 2014
66. Kazachstán, 2022
67. Nguyen, 2018
68. Sulajman Too (2009)
69. Západní Ťan-Šan (2016)
70. 145 KEY TOURISM STATISTICS (2022)
71. Explore All Countries – Uzbekistan, 2022
72. WORLD DEVELOPMENT INDICATORS (2022)

9 Seznam obrázků, tabulek a grafů

9.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 - Region Střední Asie.....	20
Obrázek 2 - Druhé největší jezero světa Issyk-kul.....	29
Obrázek 3 - Státní vlajka a státní znak Kazachstánu.....	74
Obrázek 4 - Státní vlajka a státní znak Kyrgyzstánu.....	74
Obrázek 5 - Státní vlajka a státní znak Tádžikistánu.....	74
Obrázek 6 - Státní vlajka a státní znak Turkmenistánu.....	75
Obrázek 7 - Státní vlajka a státní znak Uzbekistánu.....	75
Obrázek 8 - Jezero Issyk-Kul.....	76
Obrázek 9 - Pohoří v okolí jezera Issyk-Kul.....	76
Obrázek 10 - Přiblížený pohled na pohoří v okolí jezera Issyk-Kul.....	77
Obrázek 11 - Kyrgyzské jurty poblíž pobřeží jezera Issyk-Kul.....	77
Obrázek 12 - jezero Song Kul, Narynská oblast, Ťan-Šan.....	78
Obrázek 13 - věž Burana, TokMok; region Chüy.....	78
Obrázek 14 - mešita Bibi Khanum, Samarkand, Uzbekistán.....	79
Obrázek 15 - Město Samarkand, Uzbekistán.....	80
Obrázek 16 - Hlavní město Bucharské oblasti Uzbekistánu – Buchara.....	80
Obrázek 17 - Starověké město Chiva, Uzbekistán.....	80

9.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Pozitiva a negativa cestovního ruchu.....	13
Tabulka 2: Druhy cestovního ruchu podle různých hledisek.....	14
Tabulka 3: Realizační předpoklady cestovního ruchu.....	18
Tabulka 4: Objektivní a subjektivní selektivní předpoklady rozvoje cestovního ruchu.....	19
Tabulka 5: Základní informace o jednotlivých státech regionu Střední Asie.....	24
Tabulka 6: Index globální konkurenceschopnosti zemí Střední Asie za rok 2019.....	27
Tabulka 7: SWOT analýza předpokladů rozvoje cestovního ruchu Kyrgyzstánu.....	60
Tabulka 8: SWOT analýza předpokladů rozvoje cestovního ruchu Uzbekistánu.....	61

9.3 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj hrubého domácího produktu Kyrgyzstánu v letech 2010–2021 (v mld. USD).	32
Graf 2: Podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu Kyrgyzstánu v letech 2011–2020 (v %)	33
Graf 3: Podíl cestovního ruchu na zaměstnanosti Kyrgyzstánu v letech 2019–2021 (v %)	34
Graf 4: Struktura zaměstnanosti Kyrgyzstánu	35
Graf 5: Počty návštěvníků Kyrgyzstánu v letech 2010–2021 (v tis.)	37
Graf 6: Struktura příjezdového cestovního ruchu Kyrgyzstánu podle oblasti původu za rok 2021	38
Graf 7: Příjmy z cestovního ruchu Kyrgyzstánu v letech 2010–2021 (v mil. USD)	39
Graf 8: Příjmy z cestovního ruchu Kyrgyzstánu na jednoho turistu (v USD)	40
Graf 9: Vývoj hrubého domácího produktu Uzbekistánu v letech 2010–2021 (v mld. USD)	43
Graf 10: Podíl cestovního ruchu na hrubém domácím produktu Uzbekistánu v letech 2014–2020 (v %)	44
Graf 11: Podíl cestovního ruchu na zaměstnanosti Uzbekistánu v letech 2019–2021 (v %)	45
Graf 12: Struktura zaměstnanosti Uzbekistánu	46
Graf 13: Počty návštěvníků Uzbekistánu v letech 2010–2021 (v tis.)	47
Graf 14: Struktura příjezdového cestovního ruchu Uzbekistánu podle oblasti původu za rok 2021	48
Graf 15: Příjmy z cestovního ruchu Uzbekistánu v letech 2010–2021 (v mil. USD)	49
Graf 16: Příjmy z cestovního ruchu Uzbekistánu na jednoho turistu (v USD)	49
Graf 17: Ze které země pocházíte?	52
Graf 18: Jaké silné stránky v rámci cestovního ruchu má vaše země?	52
Graf 19: Jaké slabé stránky spojené s cestovním ruchem má vaše země?	53
Graf 20: Myslíte si, že rozvoj turismu by pro vaši zem byl dobrý? Pokud ano, proč (např. pracovní příležitosti, zvýšení příjmů, zlepšení ekonomiky země, představení vaší země dalším národnostem apod.)?	54
Graf 21: Myslíte si, že rozvoj cestovního ruchu může vaši zemi ohrozit? Pokud ano, jaké hrozby za tímto rozvojem vidíte (např. ztráta národní kulturní identity, globalizace, zvýšení cen, zničení přírodních oblastí či kulturně-historických památek turisty, čerpání přírodních zdrojů, např. pitné vody apod.)?	55
Graf 22: Myslíte si, že je vaše země zajímavá pro turisty vyhledávající přírodní atrakce? Můžete doporučit takové místo ve vaší zemi?	56

Graf 23: Myslíte si, že vaše země má dostatek kulturně-historických památek? Pokud ano, které/kde?.....	57
Graf 24: Pomohl(a) byste zahraničnímu turistovi v nouzi (pokud se ztratí, je okraden apod.)?	58
Graf 25: Jakým směrem si myslíte, že je vaše země geopoliticky orientována?.....	58

10 Příloha č. 1 – Státní symboly států Střední Asie

KAZACHSTÁN

Obrázek 3 - Státní vlajka a státní znak Kazachstánu

KYRGYZSTÁN

Obrázek 4 - Státní vlajka a státní znak Kyrgyzstánu

TÁDŽIKISTÁN

Obrázek 5 - Státní vlajka a státní znak Tádžikistánu

TURKMENISTÁN

Obrázek 6 - Státní vlajka a státní znak Turkmenistánu

UZBEKISTÁN

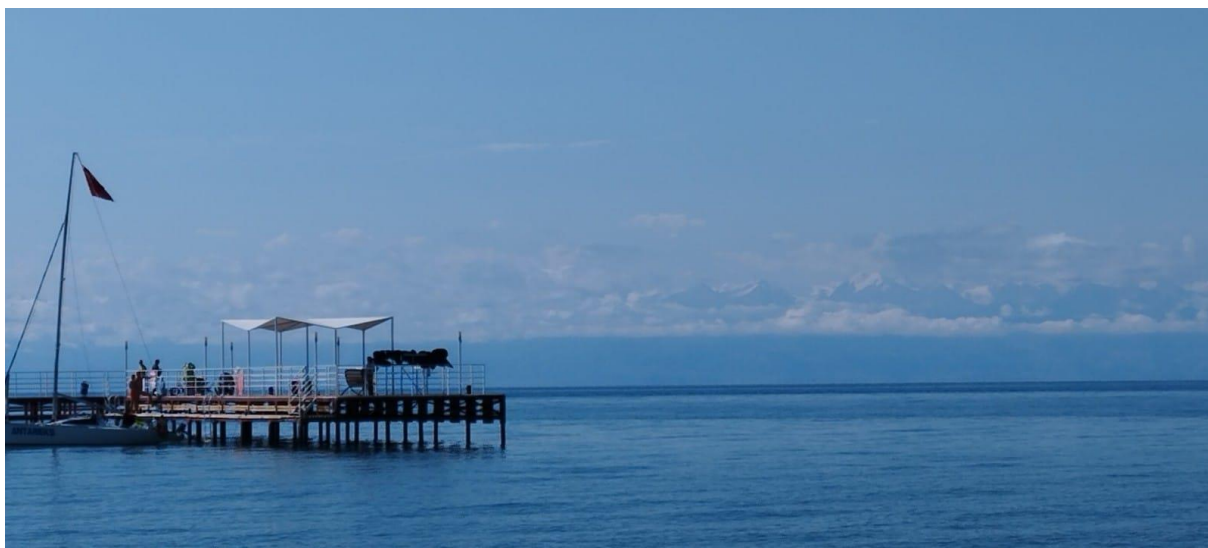
Obrázek 7 - Státní vlajka a státní znak Uzbekistánu

11 Příloha č. 2 – Autorovy osobní fotografie porovnávaných států Střední Asie – Kyrgyzstánu a Uzbekistánu

KYRGYZSTÁN

Obrázek 8 - Jezero Issyk-Kul

Zdroj: autorova vlastní fotografie

Obrázek 9 - Pohoří v okolí jezera Issyk-Kul

Zdroj: autorova vlastní fotografie

Obrázek 10 - Přiblížený pohled na pohoří v okolí jezera Issyk-Kul

Zdroj: autorova vlastní fotografie

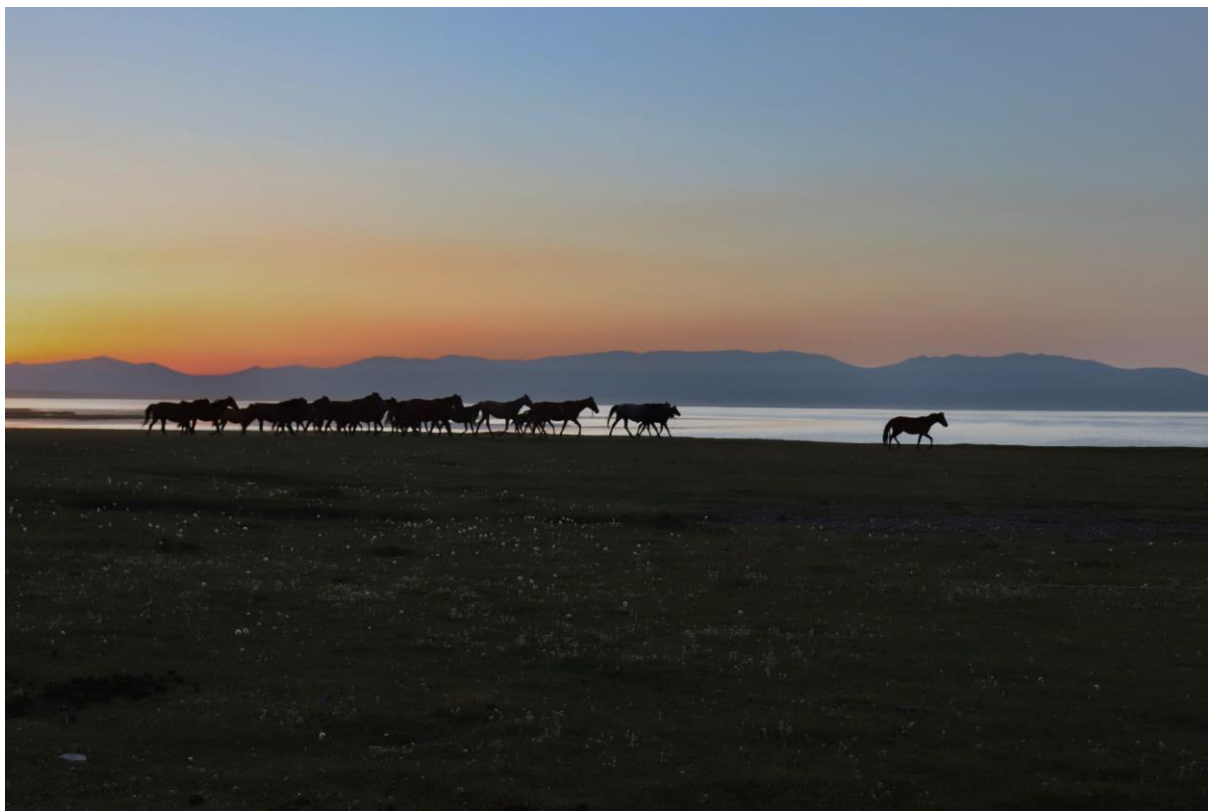
Obrázek 11 - Kyrgyzské jurty poblíž pobřeží jezera Issyk-Kul

Zdroj: autorova vlastní fotografie

Obrázek 12 - jezero Song Kul, Narynská oblast, Ťan-Šan

Zdroj: autorova vlastní fotografie

Obrázek 13 - věž Burana, TokMok; region Chüy

Zdroj: autorova vlastní fotografie

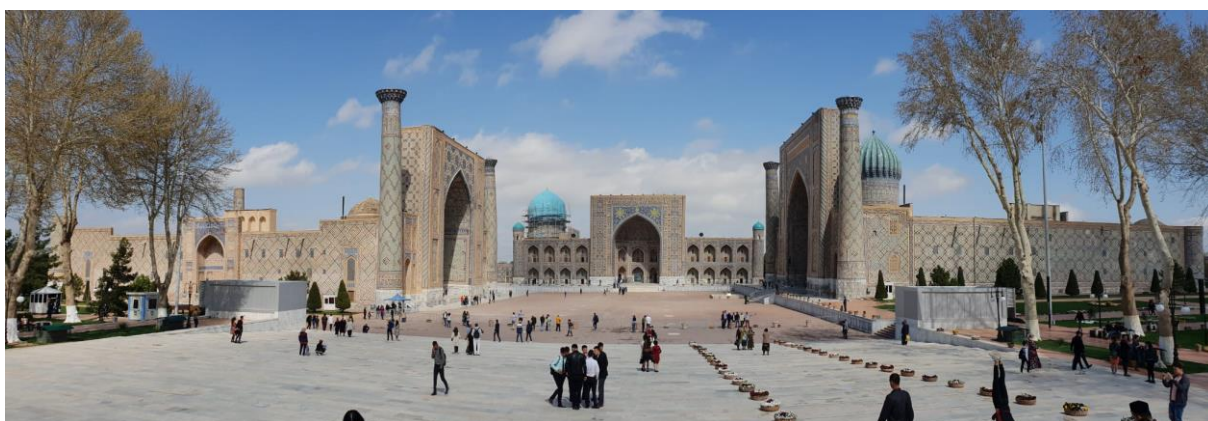
UZBEKISTÁN

Obrázek 14 - mešita Bibi Khanum, Samarkand, Uzbekistán

Zdroj: autorova vlastní fotografie

Obrázek 15 - Město Samarkand, Uzbekistán

Zdroj: autorova vlastní fotografie

Obrázek 16 - Hlavní město Bucharské oblasti Uzbekistánu – Buchara

Zdroj: autorova vlastní fotografie

Obrázek 17 - Starověké město Chiva, Uzbekistán

Zdroj: autorova vlastní fotografie